

9 771335 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

sk

8 —

2020 ▶ 2,50 €

rozhovor: Zuzana Gindl-Tatárová

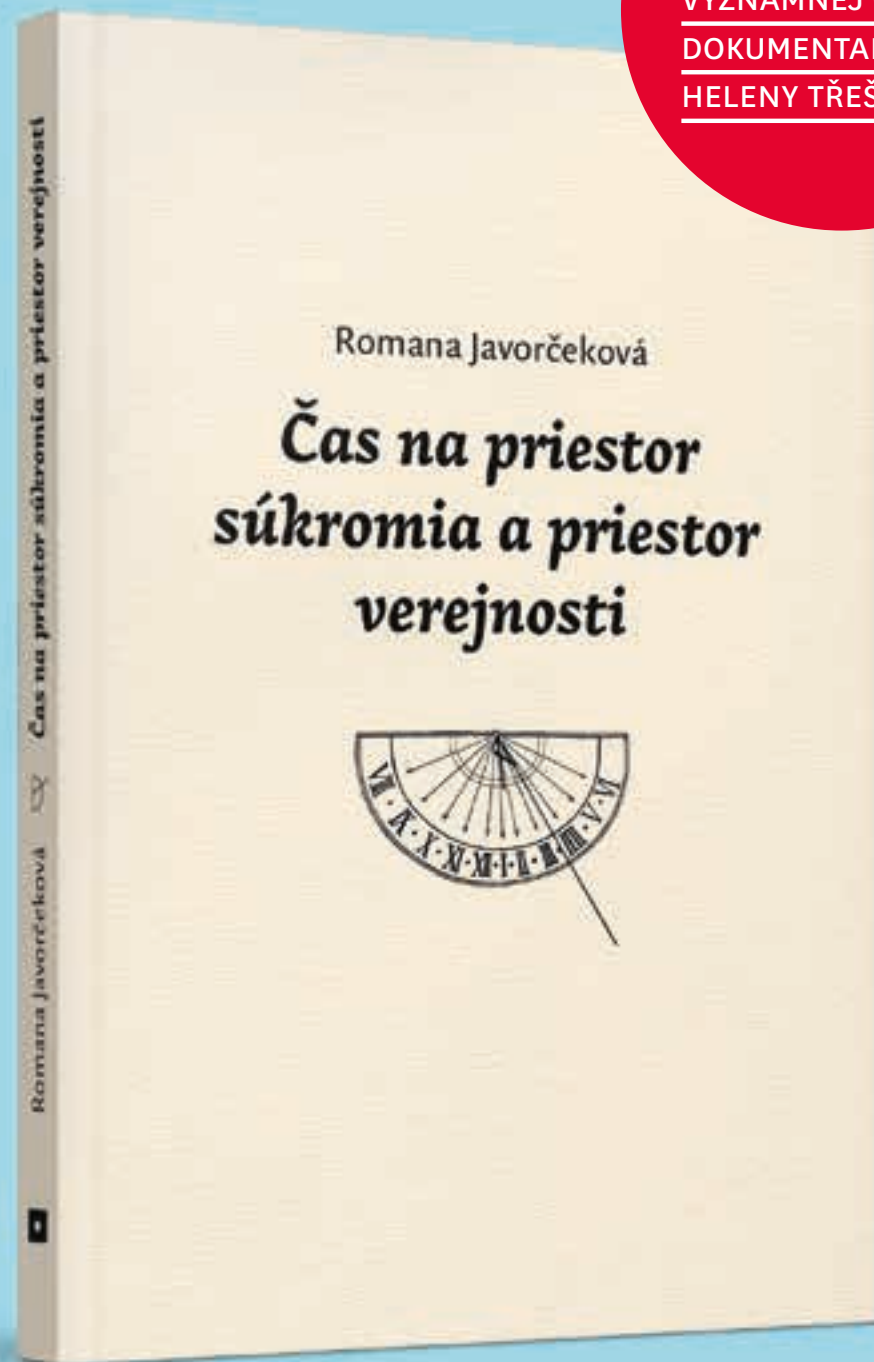
téma: Ako sa povzbudzujú a krotia detskí herci?

novinky: Salto je kráľ — Letní rebeli

recenzia: Havel — Sólo — Víkend na chate — Zlatá zem

/ Hokejový sen — Meky vod recenzia: Homemade

ČESKÁ KINEMATOGRFIA V ROKU 2019

PUBLIKÁCIA
VENOVANÁ TVORBE
VÝZNAMNEJ ČESKEJ
DOKUMENTARISTKY
HELENY TŘEŠTÍKOVEJ

úvodník

— Na to, aby sa udiali, potrebujú niektoré veci správny čas. Svoje o tom vedia hrdinovia filmov, ktoré v čísle recenzujeme. Argentínsky klavírny virtuóz Martin Perino z dokumentu *Sólo* vníma hudbu ako niečo, čo leží medzi notami, a on čaká na správny okamih, keď preruší nekonečný čas ďalším tónom.

— Nekonečné sa mnohým zdali aj dni a týždne, počas ktorých boli zatvorení doma a čakali, čo realita dýchajúca dystopickou fantastikou pandémie prinesie. Takmer dvadsiatka režisérov svetového mena využila na popud kolegu Pabla Larraína čas „karantény“, aby nakrútila krátke filmy s tým, čo mali k dispozícii. Vzniklo pásmo krátkych filmov *Homemade*, do ktorého prispeli Paolo Sorrentino, Maggie Gyllenhaal, Kristen Stewart či Sebastián Lelio. Ponúka ho Netflix a v čísle ho recenzujeme rovnako ako nový český film *Havel*. V Česku ani na Slovensku divácke rekordy netrhá, hoci doma je prvým a u nás druhým najnavštevovanejším filmom posledného júlového týždňa. Ale aspoň sa okolo neho až tak nešpekulovalo a nečakalo sa na vhodnejší okamih ako pri novinke Christophera Nolana *Tenet*, ktorá sa v pláne premiér posúvala už niekoľkokrát. Film, ktorému konkurenčné tituly (vrátane *Havla*) len pri náznaku ďalšieho pohybu uvoľňujú premiérové teritórium, by mal najnovšie prísť aj do slovenských kín koncom augusta. Bude to ten správny čas?

— To, že ešte nie je ten správny čas, sa mnohým zdalo aj vtedy, keď chcela Zuzana Gindl-Tatárová ako prezidentka Slovenskej filmovej a televíznej akadémie začiatkom tisícročia spojiť filmárske sily a založiť tradíciu národnej filmovej ceny Slnko v sieti. O tom, ako cena vznikala, ale aj o tom, ako jej iniciátorka vníma aktuálnu domácu filmovú produkciu, či o jej pôsobení v rade kinematografického fondu Eurimages sa dočítate v rozhovore čísla.

— O jubilejnom ročníku Slnka v sieti sme na tomto mieste písali už na jar. Pandémia však udeľovanie cien posunula. Nový termín je 9. septembra, keď by sa v bratislavskej Starej tržnici mali zísť slovenskí filmári a osláviť rok 2019, ktorého úspechy zhrnul Miro Ulman v júlovom čísle v správe o stave slovenskej kinematografie 2019. Správu z Česka, ktorá sa dotýka aj pôsobenia slovenských filmárov, zostavil do tohto čísla Aleš Danielis. Konštatuje, že je zvláštne vymenúvať historické úspechy minulého roka v čase, keď už vieme, že pre producentov, distribútorov aj prevádzkovateľov kín bude rok 2020 jedným z najhorších v histórii.

— A to ešte nevieme, čo nás čaká. Úrad verejného zdravotníctva najnovšie odporúča zväziť organizovanie veľkých rodinných osláv a návštev, na ktorých sa zide väčší počet ľudí aj z rôznych oblastí Slovenska alebo zo zahraničia. Je toto správny čas na rodinnú oslavu slovenského filmu? Bude niekedy správny čas? ◀

— Matúš Kvasnička —

— foto: Peter Procházka —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku / 21. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav
Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Matúš Kvasnička

Redakcia:

Mária Ferenčuhová

Jaroslava Jelchová

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Marián Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hochel

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis Goen, s. r. o.

Uzávierka čísla 8/2020: 31. 7. 2020

Snímka na titulnej strane:

Letní rebeli – Silverart

Objednávanie Film.sk:

L.K. Permant, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruskova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akokoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

- 3 **myslím si**
- 4 — 8 **téma:** Ako sa povzbudzujú a krotia detskí herci?
- 9 **správy z filmového diania**
- 10 — 13 **aktuálne:** 13. MFAF Fest Anča Žilina /
15. MFF Cinematik, Piešťany
- 14 **správy z filmového diania**
- 15 **moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy**
- 16 — 17 **premiéry v kinách / správy z filmového diania**
- 18 — 21 **novinky:** Salto je kráľ / Letní rebeli
- 22 — 27 **rozhovor:** Zuzana Gindl-Tatárová
- 28 — 36 **recenzia:** Havel / Sólo / Víkend na chate /
Zlatá zem / Hokejový sen / Meiky
- 35 **vod recenzia:** Homemade
- 37 **tv tip**
- 38 — 39 **filmové publikácie / blu-ray / čo robia**
- 40 **kalendárium špeciál**
- 41 **profil:** Ctibor Filčík
- 42 — 44 **zažili sme:** Marché du film Cannes /
KVIFF Eastern Promises Industry Days /
Annecy International Animation Film Festival
- 45 **svet spravodajského filmu:** Týždeň vo filme
- 46 **výročia / stalo sa za 30 dní**
- 47 — 52 **príloha:** Česká kinematografia v roku 2019

Martina Mlichová

koordinátorka projektu Filmový kabinet deťom

— Začali sa prázdniny a moje dcéry sa na týždeň premiestnili k starej mame. Byt stíchol a ja v ňom hľadám akékoľvek stopy ich prítomnosti, aby mi nebolo smutno. V tej samote si uvedomujem, aké dôležité je nájsť si čas na rozhovory, pretože práve ony podporujú nenahraditeľné stmelujúce väzby v rodine.

— V rámci svojej práce sa už päť rokov venujem interaktívnemu vzdelávaciemu projektu Filmový kabinet deťom. Deti z materských a zo základných škôl v ňom učíme nazerať na svet vôkol nás prostredníctvom fantázie a príbehov. Príbeh – to najdôležitejšie, čo nás aj deti obklopuje a prináša nám do života zážitky, ktoré sa spoločne snažíme objavovať, rozkrývať a spracúvať. Uvedomujem si, ako veľmi sa spôsob komunikácie od mojich detských čias zmenil. V hľadaní tém, ktorými by sme mohli deti zaujať, sme sa posunuli na územia v mojom detskom svete ešte neprebádané. Deti sú dnes viac našimi partnermi a my do umenia, ktoré je určené pre ne, prinášame aj tabuizované témy, ako inakosť, smrť, šikana alebo sex.

— Filmový kabinet deťom prostredníctvom špecifického rukopisu slovenských tvorcov a ich osobitej poetiky rozvíja v deťoch schopnosť rozoznávať a prijímať pocity. Pozitívne aj negatívne. Prežívaním príbehov spolu s hrdinami získavajú schopnosť konať v súlade s hodnotovým systémom, ktorý si vďaka nim utvárajú. Pestrosť pocitov prináša schopnosť zorientovať sa aj v neprehľadných životných situáciách, čo na deti čakajú v budúcnosti. Filmové príbehy zvyšujú ich úroveň empatie a pomáhajú budovať sociálnu a emocionálnu gramotnosť. Možnosť vzájomnej komunikácie vo Filmovom kabinete prispieva k citovému rozvoju detí, učí ich vyjadrovať vlastný názor, konfrontovať ho s pocitmi iných detí. Malí diváci sa učia navzájom spolupracovať, tolerovať rozdielnosť a práve vďaka tomu obohacovať a rozširovať svoj pohľad na premietané témy.

— Ale je naozaj až také podstatné hľadať vo filme pre deti edukačný potenciál? Nie je prioritou skôr čas, ktorý si na seba vedia nájsť deti a rodičia? Myslím si, že odmenou, ktorá vydá za všetky hviezdíčky na filmových portáloch, je túžba detí podeliť sa s rodičmi o zážitok. Či už je témou priateľstvo, láska, odvaha, nespútanosť, alebo rebélia proti pokryteckému svetu, každá diskusia má zmysel. Vytvorenie priestoru na všetky otázky a odpovede pomáha deťom udržiavať fungujúce vzťahy s blízkymi. Ešte viac získa rodič – stane sa zdrojom stabilného, pevného citu a emocionálneho puta s dieťaťom.

— Porozumieť sebe a porozumieť deťom, to je prvý rozhodný krok na ceste k harmonickým spojeniam v rodine. Prítomnosť a blízkosť spoločného prežívania pocitov, napríklad pri spoločnom večernom čítaní knihy, v prítomní blikajúcich magických obrázkov v kinosále alebo na prechádzke mestom, nikdy nebude len efemérnym okamihom. Stane sa miestom, kam sa dá vrátiť, aj keď budú deti už dospelé. ◀

— text: Mária Ferenčuhová —
foto: Silverart, Hulapa film, Punkchart films —

Letní rebeli —

Ako sa povzbudzujú a krotia detskí herci

Počas leta čaká detských divákov v kinách mimoriadne bohatá nádielka. Jej súčasťou je aj nový slovenský film *Letní rebeli* režisérky Martiny Sakovej. Dvanásťročný Jonáš v ňom zažíva prázdninové dobrodružstvá u starého otca. Detskí hrdinovia ako on sa však v súčasných slovenských filmoch pre kiná vyskytujú skôr sporadicky.

V minulosti na Slovensku vzniklo množstvo stredometrážnych i celovečerných filmov pre deti a mládež určených pre kiná a detské postavy sa objavili aj vo viacerých filmoch pre dospelých. Od sedemdesiatych rokov minulého storočia výdatne využívala detských hercov najmä televízia. Pre deti a mládež vyrobila desiatky televíznych filmov a seriálov s malými protagonistami v hlavných úlohách. Množstvo seriálov s detskými hviezdami a zacielených na celú rodinu vzniká aj dnes. Rodia sa už v celkom iných podmienkach a produkujú ich najmä komerčné televízie.

Nádejní detskí herci sa hľadali a stále hľadajú prostredníctvom konkurzov a od 90. rokov aj cez kastingové agentúry. Dodnes ich vychovávajú aj záujmové dramatické krúžky umeleckých škôl alebo detské divadlá, napríklad Ludus či Biele divadlo. Ako však s detskými hercami pracujú filmoví režiséri a režisérky – najmä ak majú skúsenosti primárne s réžiou dospelých?

Kreatívna réžia najmenších

Práca s deťmi sa, samozrejme, veľmi líši v závislosti od vekovej kategórie. Skúsenosti s najmenšími hercami má napríklad režisér Juraj Lihosit. Okrem iného

nakrútil slávne *Bambul'kine dobrodružstvá*. Predstavitelku *Bambul'ky* Moniku Haasovú objavil na konkurze v roku 1980 ako trojročnú. „Existujú dva základné postupy pri výbere hercov do detských postáv,“ hovorí pre *Film.sk*. „Po prvé, režisér vyberá detského herca na základe jeho predchádzajúcich výkonov v iných filmoch. Taký výber je jednoduchší, pretože režisér vidí, čo dieťa dokáže a nemusí si to len predstavovať. Väčšinou sa však na stvárnenie postáv vyberajú deti, ktoré s hraním pred kamerou nemajú skúsenosti. Tu treba odhadnúť, čoho je dieťa schopné, a potom mu prispôbiť jednotlivé situácie,“ vysvetľuje. Pri práci s najmenšími deťmi, ktoré ešte nevedia čítať, je dôležitá aj spolupráca rodičov. „Napríklad matka Moniky Haasovej učila svoju dcérku všetky repliky, ktoré boli na príslušný deň naplánované. A nielen repliky, aj pesničky. Tie nespievala Monika sama – vynikajúco ich naspievala Alenka Antalová, ktorá mala vtedy asi 11 rokov. Pesničky sa nahrali, Monika sa ich doma učila a potom ich na playback spievala na kameru. Dodnes nechápem, ako to to 4- až 6-ročné dieťa dokázalo.“

Samotné repliky pri nakrúcaní až taký problém nepredstavujú, pretože vďaka záberovaniu sú zvyčajne krátke. „Pre dieťa je najťažšie prirodzene sa zasmiať alebo plakať,“ hovorí Lihosit. „Vo filme *Vlakári* sme mali postavu

5-ročného chlapčeka, ktorý mal v istej situácii plakať. Skúšali sme to všelijako, až sme poprosili o radu jeho starého otca, ktorý ho na nakrúcaní sprevádzal. Povedal: ‚Dajte mu päť korún a potom mu ich zoberte.‘ Aj sme to urobili, chlapček sa srdcervúco rozplakal a pritom hovoril repliky, ktoré mal naučené.“

Temporytmus a motivácia detských hercov

Filmové nakrúcanie s deťmi má viacero špecifik a vyžaduje si pomalšie tempo aj rytmus prispôbovaný dieťaťu. Pri socialistickej výrobe sa tento faktor do istej miery zohľadňoval, no súčasná časovo často napätá produkcia sa s denným režimom detí nie vždy zlučuje. Predstavitelku večerníčkovej *Bambul'ky* vyzdvihoval z domu a vozieval na nakrúcanie televízny šofér, poobede spávala v dekorácii. Dnešné deti – najmä v prípade filmového nakrúcania, zhusteného do pár desiatok natáčacích dní – zvyčajne sprevádzajú rodičia. Kým Juraj Lihosit spomína, že menšie deti nebolo pri nakrúcaní treba veľmi motivovať, lebo mali prirodzenú túžbu vyhovieť dospelým, režisérka Iveta Grófová si na nakrúca-

ne používať dokumentaristickú metódu: „Piata loď je adaptáciou rovnomenného románu, scenár bol konkrétnejší, museli sme dôsledne dbať napríklad na psychologický vývoj hlavnej postavy, na niektoré dialógy. Potrebovala som, aby deti naozaj hrali a nielen boli pred kamerou.“ Preto sa Grófová usilovala navodzovať analogické situácie, čo je prístup vhodný predovšetkým pri nakrúcaní filmov určených primárne pre dospelé publikum. „Keď napríklad desaťročná *Vanessa* hrala hlboký smútok, myslela na pohreb svojej babky,“ vysvetľuje Grófová. „Deti nepotrebovali úplne rozumieť scénam, v ktorých hrajú, stačilo, ak dobre rozumeli emóciám, ktoré majú prejať.“

Juraj Lihosit má rovnako ako Iveta Grófová dokumentaristické skúsenosti. Aj on pri vedení dvanásťročnej Bibiany Nováckovej, predstaviteľky hlavnej postavy filmu *Nina* (2017), situácie pre lepšiu zrozumiteľnosť navodzoval: „Snažili sme sa vytvoriť prostredie aj obsadenie, v ktorom by sa Bibiana ako neherečka pohybovala maximálne prirodzene. Všetci herci aj neherci mali osobitú ľudskú kvalitu, ktoré ich charakterizovali. Pomáhali tak vytvárať situácie,

„Pre dieťa je najťažšie prirodzene sa zasmiať alebo plakať.“

Juraj Lihosit, režisér

Piata loď —

nie filmu *Piata loď* (2017), kde hlavné postavy stvárnil vtedy desaťročná *Vanessa Szamuhelová* a deväťročný *Matúš Bačišin*, spomína trochu inak. „Aby deti nakrúcanie zvládali, bolo dôležité ich neustále motivovať. Režijné vedenie detí bolo niekedy až urputne skoncentrované na krátke a presne vymyslené pasáže, aby som čas, keď ich bavilo spolupracovať, nepremrhala na menej podstatné zábery. To, čo vo filme pôsobí autenticky, museli deti často naozaj tvrdo ‚odmakat‘ – a možno aj viac, ako by to strpel skúsený dospelý herec.“

Naladiť sa na postavy a situácie

Iveta Grófová nadobudla filmárske skúsenosti v dokumentárnom filme a pri nakrúcaní svojho debutu *Až do mesta Aš* (2012), kde pracovala prevažne s nehercami, ich aj bohato využívala. „Mojím hlavným cieľom vtedy bolo, aby zabudli, že ich nakrúcame, a boli čo najviac autentickí. Scény som preto mala vyšpekulované tak, aby v nich mohli reagovať prirodzene. Rada som sa dávala výjom situácie pred kamerou prekvapovať podobne ako pri dokumentárnom filme.“ Lenže pri *Piatej lodi* nebolo vždy mož-

v ktorých detská predstaviteľka dokázala žiť, hýbať sa, ktorým rozumela. Keď je dieťa v niečom osobité, keď má zaujímavý charakter, spôsob života, prechádza to aj do herectva, do bytia pred kamerou a to je to najcennejšie,“ hovorí Lihosit. Bibianu Nováckovú režisér vnímal ako mimoriadne zrelú, vnímavú a chápujú. Zároveň však hlavnú postavu filmu scenáristicky a dramaturgicky významne tvaroval: „Film mal byť pôvodne o chlapcovi a mal sa volať Erik. Po nápade Mareka Leščáka zmeniť chlapca na dievča som si uvedomil, že dievča s chlapčenským charakterom a záľubami je ešte zaujímavejšie. Príbeh sa mi zrazu zdal citlivejší a postava zraniteľnejšia.“

Spolupráca veľkých a malých

Kým v *Piatej lodi* *Vanessa* s *Matúšom* v mnohých scénach hrali sami (v minimalisticky „hereckej“ spoločnosti dvoch dojčiat), otca filmovej *Niny* stvárnil skúsený herec Robert Roth. Interakcia medzi dospelými profesionálmi a deťmi býva často produktívna. Deti k svojim hereckým partnerom zvyčajne prilnú tak ako kedysi →

Monika Haasová k filmovému dedovi Jozefovi Júliu-
sovi Pántikovi. Pevné puto vzniklo aj medzi Rothom
a Bibianou Novákovou: „Často sa smiali, čosi si šepkali,
robili si zo mňa milé ironické žartíky,“ hovorí Juraj Lehot-
ský. „Díval som sa na nich ako na pobláznenu dvojku. Obaja
mali akýsi pankáčsky, neriadený charakter. Napriek tomu
boli obaja disciplinovaní herci. Keď som sa rozhodoval medzi
dvoma hercami do roly otca, k definitívnemu rozhodnutiu
mi napomohla aj otázka, ktorého z hercov by chcela za otca
Bibiana. Neskôr som si všimol, že Roba a ju čosi spája, nie-
čo, čo bolo pre okolie skryté a rozumeli tomu iba oni.“

Filmom pre detské a mládežnícke publikum
tento rok debutuje aj slovenská režisérka pôsobiaca
v Nemecku Martina Saková. V jej *Letných rebeloch* hrá
hlavnú postavu Jonáša dvanásťročný Eliáš Vyskočil po
boku skúseného českého herca Pavla Nového v úlohe
jeho dedka. Saková investovala do hereckej prípravy
pomerne veľa času: „Pár dní sme strávili na chalupe u Vysko-
čilovcov pri Prahe, kde sme si s Eliášom a Pavlom prechádzali

Nina —

scenár a postavy. Vo voľných chvíľach mi Eliáš ukazoval svoje
oblúbené miesta v okolí, rozprávali sme sa o všeličom mož-
nom. Večer pri ohni sa zase otvoril Pavel so svojimi úžasnými
historikami zo života, na ktorých sme sa všetci dobre nasmiali.
Toto osobné niekoľkodňové stretnutie, kde sme sa spoznali,
sa nám počas nakrúcania v dobrom vrátilo. Na pláci sme všet-
ci vedeli, o čom tá-ktorá scéna je, už sa riešilo len záberovanie
a dotahovanie hereckých detailov. O to viac času som mala
na vizuálnu stránku s kameramankou Jieun Yi.“

Martina Saková však hovorí aj o psychohygiene
a potrebe oddychu na pláci. Relaxovať v chaose a strese
nakrúcania totiž vôbec nie je ľahké. „V tomto je najväčší
profilk Pavel Nový. Dokáže hocikde kompletne vypnúť, dobiť
si baterky a o 30 minút byť opäť vo forme. Počas nakrúcania
v Nemecku oslávil sedemdesiate narodeniny. Pre detských
hercov je zase dôležité, aby mali počas nakrúcania okolo seba
viacero osôb, ktorým môžu dôverovať, keď sú pod tlakom.
Rodičov sme posielali z plácu preč, keďže sme potrebovali,
aby boli Eliáš aj Liana sami sebou. Aj preto som veľmi vďač-

ná pomocnému režisérovi Romanovi Janečkovi a detskému
koučovi Milanovi Chalmovskému.“ Mimochodom, Milan
Chalmovský mal detských hercov na starosti už pri
nakrúcaní *Piatej lode* Ivety Grófovej.

Európsky film a dabing

Sakovej film *Letní rebeli* je európskou koproduk-
ciou a jeho nakrúcanie bolo špecifické aj tým, že štáb
bol viacjazyčný, česko-slovensko-nemecký. Kamerová
„sekcia“ komunikovala výhradne v nemčine, osvetlovači
však boli prevažne Slováci. „Jonášovu mamu hrá nemecká
herečka Kaya Möller, Pavel Nový a Eliáš Vyskočil sú Česi
a ostatní herci a herečky sú zo Slovenska,“ spresňuje Marti-
na Saková. „Hlavnú dievčenskú postavu hrá Liana Pavlí-
ková, jej mamu Szidi Tobias, objaví sa tam aj Janka Oláhová,
Mišo Kubovčík a ďalší. Každý hral vo svojom jazyku okrem
Eliáša, ktorý sa v niekoľkých scénach rozprával so svojou
filmovou mamou po nemecky. Snažili sme sa obsadiť hercov
podľa toho, koľko spolu hrajú, aby boli jazykové bariéry čo
najmenšie. Pre mňa to znamenalo, že som sa musela prispô-
sobiť. Najhoršie bolo, že moja čeština je dosť veľká katastrofa,
takže si to najviac odskákal Eliáš. On s Lianou však nemal
problémy – išlo sa podľa scenára, ktorý bol v troch jazykoch.
A ako decká si navzájom hravo porozumeli.“

Medzinárodná verzia filmu cestuje po festiva-
loch a zachytáva tieto jazykové špecifiká. No okrem
toho potrebovali *Letní rebeli* aj verzie pre jednotlivé kra-
jiny. Pri filmoch, v ktorých deti nielen hrajú, ale sú aj
ich cieľovou diváckou skupinou, je práve postsynchrón
síce málo viditeľnou, no pre autenticitu výsledku mimo-
riadne dôležitou časťou postprodukcie. „Mali sme niekoľ-
ko kôl kastingu na postsynchróny, aby sme vybrali detských
hercov, ktorí sa dokážu vcítiť do postavy, akoby ju hrali na
pláci,“ hovorí Martina Saková. „Na Slovensku sme mali
šťastie na Andyho Kummera a v Nemecku sme našli Hein-
rika Brudereka. Z nich sa v priebehu postsynchrónov stali
naozajstní profesionáli a dotahovať sa na nich museli práve
dospelí dabingoví herci.“

Dejiny slovenského detského herectva sa v pod-
state začínajú dabingom – kým na Slovensku nevzni-
kala pôvodná filmová tvorba pre deti, importovali sa
sem zahraničné detské filmy, ktoré bolo potrebné da-
bovať. Absolventi réžie však obyčajne nemajú s týmto
druhom práce prakticky žiadne skúsenosti. Nemala ich
ani Saková. „Dabingoví režiséri sú zvyknutí pod tlakom trhu
v čo najkratšom čase odovzdať film. Lenže pri tejto práci som
ich musela presvedčať, že je to niečo iné a kombináciu kon-
tákných a postsynchrónnych nahrávok nesmie byť počuť,“
hovorí o svojej skúsenosti režisérka. Aj tu platí, že pre-
svedčivosť a prirodzenosť sú alfou a omegou filmového
výkonu. Nie vždy si diváci uvedomia, že sa za ňou často
skrýva mimoriadne tvrdá práca nielen detských hercov
a ich dospelých hereckých partnerov, ale aj – či najmä –
dôvtip, sústredenosť a trpezlivosť režisérov. ◀

— text: Mária Ferenčuhová —
foto: Adamko (1967) / archív SFÚ —

Otvorené a zavreté svety detského filmu

Pri zmienke o detských hercoch v slovenskej kinematografii väčšine divákov asi najskôr napadnú
slávne filmy *Pieseň o sivom holubovi* (r. S. Barabáš, 1961) a *Keby som mal pušku* (r. Š. Uher, 1971).

Detskí herci však vstúpili do slovenskej kinematografie ešte skôr.

Od druhej polovice 50. rokov vznikali slovenské
verzie zahraničných hraných či animovaných filmov
pre deti a mládež. V dabingu sa tak pod vedením reži-
séra Svätopluka Šablatúru sústredili prví detskí herci,
ako Eva Kočišová, Štefan Zora či Ivan Kauzlarič, ktorý sa
neskôr objavil aj v pôvodných filmoch pre deti a mládež.

Filmová tvorba pre deti spočiatku nebola centra-
lizovaná. Prvé krátke a stredometrážne filmy pre deti
vznikali buď v Štúdiu dokumentárnych filmov, alebo
v Štúdiu populárno-náučných filmov a medzi ich re-
žisérmi sa najčastejšie objavovali mená ako Vladislav
Pavlovič či Dimitrij Plichta.

Spájaním kratších filmov do pásiem vznikli nie-
ktoré z prvých celovečerných snímok pre deti a mládež –
napríklad film *Trinástočníc* (1960), zložený zo stredomet-
rážnych filmov Andreja Lettricha *Strieborný favorit* a *Malá
manekýnka*, alebo *Našiel som si kamaráta* (1960), tvorený
krátkymi filmami *Ondrej* (r. Vladislav Pavlovič, 1960)
a *Ivan* (r. Dimitrij Plichta, 1960). V tom čase už tvorbu
pre malých a mladých divákov zastrešovalo Štúdio hra-
ných filmov. Vznikol tu aj celovečerný film pre mládež
My z deviatej A (1961), ktorý podľa predlohy Márie Ďurič-
kovej nakrútil Štefan Uher. Práve on, v čase, keď mal sám
malé a neskôr odrastajúce deti, prispel do dejín sloven-
skej kinematografie pozoruhodnými filmami s detskými
a mládežníckymi hrdinami ako hlavnými postavami.

V roku 1963 vznikla samostatná III. tvorivá
skupina zameraná na tvorbu pre deti a mládež. Začala
pracovať pod vedením Jána Beera, dramaturgmi boli
Peter Ševčovič a Svätopluk Šablatúra. Podpísala sa pod
množstvo kratších i celovečerných filmov rôznej kva-
lity, z tých vydatenejších spomeňme napríklad *Senzi
mamu* (1964, r. V. Pavlovič) alebo koprodukčný *Siedmy*

kontinent (1966) Dušana Vukotiča. Medzinárodne najús-
pešnejším filmom skupiny „deckárov“ sa stal *Adamko*
(1967). Získal cenu na festivale v Benátkach a jeho reži-
sér Ivan Húšťava viedol skupinu od konca 70. rokov.

Slovenský detský film však nevládal konkurovať
dynamickej a rozvinutej českej produkcii. Až v 80. ro-
koch, počas ktorých III. skupina vyprodukovala desiat-
ku filmov, sa opäť objavili esteticky aj tematicky hod-
notnejšie diela, ako napríklad *Čarbanice* (1982) Evy Štefan-
kovičovej. Václav Macek a Jelena Pašteková v *Dejinách
slovenskej kinematografie* charakterizujú produkciu tejto
tvorivej skupiny ako do seba uzavretý svet, kde bolo
hlavným účelom vyrábať filmy pre konkrétnu cieľovú
skupinu. Podobne ako na detskú literatúru aj na film
pre deti sa často uplatňovali inak nastavené kritériá
kvality a filmy pre deti a mládež s detskými hercami
v hlavných úlohách často nemali ani zďaleka také dô-
sledné dramaturgické vedenie ako filmy pre dospelých,
ba ani ako filmové rozprávky. Len zriedka tak u „dec-
károv“ vznikli umelecky naliehavé diela, hoci práve tu
mali režiséri najväčší priestor testovať si režijné metó-
dy na malých a často aj tvárných hercoch.

V 90. rokoch sa tvorba pre deti a mládež ešte
viac uzavrela do seba, keď sa prakticky celkom obmedzi-
la na televíznu produkciu. No detskí herci sa objavili
aj vo filmoch Martina Šulíka *Všetko čo mám rád* či *Orbis
Pictus*, hoci ide o filmy pre dospelých. Až s renesanciou
slovenského audiovizuálneho prostredia po roku 2010 sa
tvorba pre deti a mládež opäť vracia do kín, tentoraz
v širších, európskych podmienkach, ako to ilustrujú aj
dva najnovšie príspevky, *Môj dedo spadol z Marsu* (2019)
a *Letní rebeli* (2020), ktoré opäť objavujú hodnoty kva-
litných postsynchrónov a dabingu. ◀

Pritiahnuť deti chcú Trollovia, Chrumkáči aj Lassie

Jedným z dôsledkov koronakrízy a posúvania premiér je, že od začiatku leta prišlo do slovenských kín nadštandardné množstvo nových detských a rodinných filmov. Bohatý premiérový program zacielený na deti a ich rodičov ponúknu kiná aj v najbližších týždňoch.

Tradične ide predovšetkým o americké filmy, pri ktorých sa využíva počítačová animácia. Snímka *Trollovia: Svetové turné* prichádza do kín začiatkom augusta v 2D aj 3D formáte a jej zápletka stojí na metfóre hudby ako presvedčenia alebo svetonázoru. Upozorňuje na hrozbu totality v podobe agresívnych prívržencov jediného „nadradeného“ hudobného štýlu a na dôležitosť kultúrnej rôznorodosti. Digitálna animácia sa využíva aj pri dánskom filme *Minna a továreň na sny*, ktorý je v kinách už od polovice júla. Tematicky nadväzuje napríklad na staršiu snímku zo štúdia Pixar *V hlave* a okrem „anatómie snívania“ a malých veľkých rodinných drám prináša aj cinefilskú líniu, kde sa zákulisie ľudských snov nápadne ponáša na štúdio z Hollywoodu.

Cez prázdniny prichádzajú do kín aj snímky nadväzujúce na obľúbené kreslené seriály, ako je *Scoob!*, prvé celovečerné animované dobrodružstvo *Scooby-dooa*, a príbehy o iných „exotoch“, či už nemecký *Hurá do džungle*, v ktorom je hlavnou postavou malý mimozemšťan, alebo rusko-americké *Veľké dobrodružstvo malej pandy*. V ňom nemotorný bocian omylom doručí pandie mláďa medvedovi hnedému, ktorý sa s celou suitou vyberie cez hranice a iné prekážky vrátiť malú pandu rodičom v Číne. V auguste príde do kín aj starší americko-čínsko-španielsky animovaný film *Chrumkáči*, ktorý zastrešila spoločnosť Netflix. Jeho hrdinami sú členovia zľahka strelenej rodiny, ktorí vďaka kúzelným keksikom oživia tradíciu rodinného cirkusu tak, ako sa to dnes žiada – so zvieratkami a zároveň bez nich.

Okrem animovaných ponúkajú prázdninové kiná aj viacero hraných a kombinovaných filmov, zväčša pre

deti staršieho školského veku. Ešte v júni mal premiéru francúzsky film *Zabudnutý princ*. Režisér Michel Hazanavicius (*The Artist*) v ňom zachytáva skutočný aj snový svet černošského dievčatka, ktoré vyrastá s otcom. Ten predstavuje v dcérinom fantazijnom svete mocného princa, no len do chvíle, kým ho nenahradí istý blondavý tínedžer... V polovici augusta príde do kín aj dobrodružná hraná disneyovka *Mulan*. Legendu o odvážnej čínskej bojovníčke, ktorá nastúpi do armády namiesto svojho starého otca, lebo ten nemá mužských potomkov, sfilmovali už viackrát. V spoločnosti Walt Disney Pictures vznikla aj kreslená verzia z roku 1998 a s režisérkou Niki Caro uchopili *Mulan* tentoraz v prvom rade spektakulárne. Do kín prichádza v 2D aj 3D formáte. Výpravny s množstvom vizuálnych efektov bude aj *Pinocchio* talianskeho herca a režiséra Roberta Benigniho, ktorý príde do kín 3. septembra.

Z európskych filmov pre mladých a detských divákov spomeňme novú verziu detskej dobrodružnej klasiky *Lassie sa vracia* v nemeckej produkcii a s inovovanou zápletkou. Pes a dieťa sú hrdinami aj v ďalšom nemeckom filme, animovanej snímke *Fanny a pes*. Premieta ju bratislavské Kino Lumière a divákov vráti do čias tesne pred pádom železnej opony. Vďaka svojej jednoduchej, čistej „retroforme“ predstavuje *Fanny a pes* v súčasnej ponuke animovaných filmov stíšenie aj osvieženie. A v polovici augusta príde do kín hraný debut slovenskej režisérky Martiny Sakovej *Letní rebeli*. Podrobnejšie o ňom píšeme na predchádzajúcich stranách aj v rubrike Novinky. ◀

— text: Mária Ferenčuhová —
foto: Bontonfilm —

Creative Europe Desk Slovensko informuje

Už 11. ročník workshopu Dox In Vitro sa uskutoční 8. – 9. 9. 2020 v Piešťanoch. Je určený začínajúcim producentom a autorom dokumentárnych filmov a ich projektom vo fáze raného vývoja. Renomovaní experti (Ove Rishøj Jensen, Dánsko, Mila Turajlič, Srbsko, Tom Ernst, Nemecko a Ondrej Starinský, Slovensko) budú na workshope k dispozícii všetkým účastníkom na podrobné konzultácie ich pripravovaných projektov. Uzávierky sú 16. 8. pre účastníkov s projektom a 30. 8. pre účastníkov bez projektov. Viac informácií nájdete na www.doxinvitro.eu a na webovej stránke kancelárie Creative Europe Desk Slovensko www.cedslovakia.eu. Najbližšia uzávierka programu Kreativna Európa, podprogramu MEDIA, bude 8. 9. – Automatická podpora kinodistribúcie nenárodných európskych filmov (výzva EACEA/22/2019). Mechanizmus a štruktúra formulárov sa nemení: distribútori hlásia verifikované výsledky distribúcie nenárodných európskych filmov v roku 2019, na ich základe si vypočítajú potenciálny grant a zároveň podávajú rámcovú žiadosť o čerpanie finančných prostriedkov.

— vs —

100 rokov československej animácie. Folklor, sci-fi, politika, osobnosti

Rakúske filmové múzeum pripravilo v spolupráci s českým Národným filmovým archívom (NFA) a so Slovenským filmovým ústavom prehliadku *Animace/Animácia: Reanimated*, venovanú storočnici československého, českého a slovenského animovaného filmu. Retrospektíva pozostáva z takmer 200 filmov, klasických aj nových, ktoré vybrali historička a teoretička animovaného filmu Eliška Děčká, programový manažér Martin Mazanec a Matěj Strnad z NFA v úlohe kurátorov. Retrospektíva má priniesť nový pohľad na dejiny česko-

slovenského animovaného filmu, ale má aj ambíciu predstaviť aktuálne trendy. Program bude mať viacero foriem, nebudú chýbať profily vybraných osobností ani kolekcie krátkych filmov. Retrospektívu rozdelia aj do tematických sekcií, ktoré budú venované napríklad bábkam či politike, a zaujímavé spojenia sľubuje sekcia nazvaná *Folklor & sci-fi & legendy*. Projekt sprístupnia v priestoroch Rakúskeho filmového múzea vo Viedni 3. 9. a potrvá do 19. 10. Kompletný program zverejnia v polovici augusta na stránke www.filmuseum.at. Rezervovať si vstupenky bude možné od 24. 8.

— jj —

Deviate narodeniny Kina Lumière

Pred deviatimi rokmi, 5. 9. 2011, obnovil Slovenský filmový ústav prevádzku niekdajšieho bratislavského Charlie centra. Štvorica sál je dnes už mnohým známejšia pod názvom Kino Lumière a ako klubové repertoárové kino ponúka divákovi alternatívne domáce, európske, svetové, ale aj archívne filmové tituly. Na oslavu deviatich narodením pripravuje Lumière pre svojich návštevníkov špeciálne premietanie.

— jj —

Kino na hranici s Formanom, Źuławským aj Ružovými snami

Dvadsiaty druhý ročník prehliadky filmov z Poľska, z Česka a zo Slovenska Kino na hranici sa uskutoční 21. až 26. 8. v Českom Těšíne a poľskom Cieszyne. Otvorí ho *Šarlatán* Agnieszky Holland, ktorý vznikol v česko-írsko-poľsko-slovenskej koprodukcii. Zo slovenských a z koprodukčných titulov na prehliadke premietnu napríklad aj dokumenty *Skutok sa stal* Barbory Berezňákovskej, *BATAstories* Petra Kerekesa či *Stratený domov* Juraja Mravca. Zo slovenskej klasiky v programe uvedú *Ružové sny* Dušana Hanáka, ktoré digitálne reštauroval Slovenský filmový ústav. Organizátori naplánovali aj veľkú retrospektívu filmov re-

žiséra Miloša Formana. Premietat sa budú nielen snímky *Černý Petr*, *Lásky jedné plavovlásky* či *Hoří*, má panenku, ktoré natočil ešte v Československu, ale aj jeho americké tituly, medzi nimi *Prelet nad kukučím hniezdom*, *Vlasy*, *Ragtime*, *Amadeus*, *Valmont* či *Ľud verus Larry Flynt*. Obraz režiséra doplní projekcia jeho dokumentárneho portrétu *Forman vs. Forman*, ktorý nakrútili a zostrihali Helena Třeštíková a Jakub Hejna, ako aj premietanie dokumentu Miloslava Šmidmajera *Miloš Forman: Co tě nezabije...* Profilovú sekciu venuje festival aj poľskému režisérovi Andrzejovi Źuławskému, ktorý tvoril najmä vo Francúzsku. Nakrútil tam snímky ako *Dôležité je milovať* s Romy Schneider a Klausom Kinským, *Posadnutosť* s Isabelle Adjani a Samom Neillom, *Moje noci sú krajšie ako vaše dni* a *Vernosť* so svojou manželkou Sophie Marceau. Retrospektívu uvedú jeho spolupracovníci a syn Xawery Źuławski, ktorý spolu s Piotrom Kielarom natočil podľa otcovho scenára film *Reč vtákov (Mowa ptaków)*.

— jj —

Hlavička na Kids Kino Industry

Pripravovaný slovensko-chorvátsko-slovinský film *Hlavička* režisérok Mariny Andree Škop a Vandy Raýmanovej, ktorá film zároveň produkuje (spoločnosť *objectif*), vybrali na fórum Kids Kino Industry medzi 22 európskych projektov vo fáze vývoja. Industry podujatie bolo predtým známe ako Warsaw Kids Film Forum. Zameriava sa na prezentáciu audiovizuálnej tvorby pre deti a mládež a koná sa v rámci Medzinárodného filmového festivalu Kids Kino. Ten na prelome septembra a októbra pozve divákov do zhruba dvadsiatky poľských kín. Samotný štvrtý ročník fóra sa však od 29. 9. do 2. 10. uskutoční iba v online priestore.

— jj —

— text: Zuzana Sotáková
— foto: Fest Anča —

Fest Anča sa pozrie na apokalyptické konce a nové začiatky

Potom, čo ho anticovidové opatrenia na pol roka prečali, sa festivalový kolobeh opäť rozbieha. Jedným z prvých domácich podujatí, ktoré fanúšikom filmu v nových podmienkach ponúkne maratón kinoprojekcií, networking a všetko ďalšie späť so zážitkom z filmového festivalu, bude 13. ročník Medzinárodného festivalu animácie Fest Anča. Namiesto tradičného termínu na začiatku prázdnin sa koná na ich konci, od 27. do 30. augusta v Žiline.

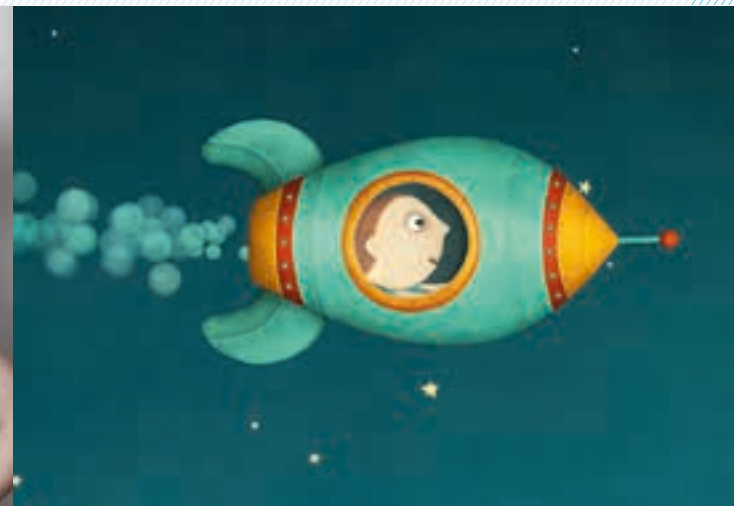
Bosý Gen —

Niečo z Alenky —

Ové Pictures —

Drobci —

— Nad mestom sa vznáša vojenský bombardér. Na pohľad nie je ničím iným než ostatné. Keď však na mesto dopadne jadrová bomba, svet sa na moment zastaví. Tváre ľudí osvieti biely záblesk a ich telá sa v zlomku sekundy roztápajú v jadrovom žiarení. Plaková vlna likviduje všetko, čo jej stojí v ceste. Devastačný útok na Hirošimu, ktorý sa odohral pred 75 rokmi, ale aj trýznivé týždne po ňom ukáže na festivale anime *Bosý Gen* (1983). „Je to film Keidžiho Nakazawu, ktorý prežil bombardovanie Hirošimy. O svojich zážitkoch najprv napísal komiks, potom vznikla manga séria a neskôr film. Prináša jedno z najhrozivejších zobrazení toho, ako atómová bomba ničí mesto,“ približuje riaditeľka festivalu Ivana Sujová. Ďalším odporúčaným programovým tipom s celovečernou dĺžkou je Švankmajerova realizácia *Alice v krajine zázrakov – Niečo z Alenky* (1988). Animovaná fantáziu, v ktorej sa využívajú jedinečné bábkové a trikové technológie, natočil Švankmajer údajne preto, že s dovtedajšími spracovaniami literárnej predlohy nebol spokojný. *Bosý Gen* i *Niečo z Alenky* zapadajú do témy, ktorú si Fest Anča vy-

brala pre aktuálny ročník – Deň po. „Švankmajerov film vrhá na tému iný pohľad. Hovorí o tom, ako nás nejaký zážitok môže zmeniť, a svet, do ktorého sa vrátíme, už nie je taký ako predtým. Ale zmenili sme sa vlastne my, nie svet. Nové začiatky nie sú len o zmene reality, ale aj o zmene nášho vnímania,“ vysvetľuje Sujová.

— Rôzne významy slovného spojenia „deň po“ a rôzne pohľady na túto tému predstaví v Žiline ústredný blok programu. Skladá sa zo šiestich sekcií. „Rozhodli sme sa, že v ústrednej téme sa postavíme tvárou v tvár najrôznejším globálnym i osobným apokalypsám, stratám a novým začiatkom: s humorom (aj keď často čiernym), s optimizmom (hoci niekedy nepatričným) a hlavne s pokojom a nadhľadom, ktorý môže vychádzať tak zo životnej múdrosti, ako aj z donebavolajúcej naivity,“ vysvetľuje Eliška Děcká v kurátorskem príhovore. „Diváci tam nájdu filmy, ktoré sa vedia dotknúť niečoho hlbšieho, ale aj odľahčené snímky,“ dodáva kurátorka. Apokalyptické konce a nové začiatky v programovom výbere festivalu reprezentuje podľa nej široký diapazón tém. Do ústredného bloku festivalu sa dostali

aj filmy slovenských animátorov, ako *Woo-hoo!* Davida Štumpfa alebo *Pandy* Matúša Vizára. Domáca tvorba však dostane aj samostatný priestor. „Som rada, že aj tento rok sa nám prihlásilo dosť kvalitných filmov, ktoré sme mohli vybrať aj do nesúťažnej sekcie. Okrem filmov z VŠMU to budú napríklad filmy zo stredných škôl, aby sme ukázali rôzne typy animácie, ktoré sa na Slovensku robia,“ pokračuje Sujová. V súťaži slovenských filmov sa objavujú diela autorov ako Vanda Raýmanová a Michal Struss, Marta Prekopová a Michal Blaško, Lívia Suchá alebo David Štumpf a Michaela Mihályi. Poslední menovaní sa predstavia filmom *Sh_t Happens*, ktorý mal premiéru vlni v Benátkach a premietal sa aj na festivale Sundance.

— Príležitosť na zoznámenie sa so slovenskou animáciou prinesie aj profil štúdia Ové Pictures, ktoré tento rok oslavuje 10. výročie založenia. „Štúdio tvoria dve umelkyne, Veronika Obertová a Michaela Čopíková, a je zaujímavé, že na všetkých projektoch pracujú spoločne. Majú široký záber a okrem filmovej animácie majú úspech aj v reklame či v ilustrovaných projektoch,“ hovorí Ivana Sujová. Široký

mov *Rango* (2011) a *Železný obor* (1999). Ten druhý je debutom Brada Birda, ktorý stojí za kinohitmi ako *Ratatouille* či *Rodinka Úžasných*. „Železný obor je kreslený science-fiction príbeh, situovaný do čias studenej vojny, ktorý témou aj spracovaním pôsobí mimoriadne nadčasovo – preto zostal v čase svojho vzniku, žiaľ, nedocenený,“ opisujú organizátori. Vzhľadom na prázdninový termín konania nebude tentoraz prvý deň festivalu venovaný detským divákovi, ale festival plánuje uviesť špeciálny program pre deti po otvorení školského roka. (Informovať bude o ňom neskôr.) Na Fest Anči si však menší návštevníci môžu vyskúšať kreatívne workshopy, napríklad s Vandou Raýmanovou a jej *Drobkami*, ktorí sa budú rovnako ako *Tresky plesky* Veroniky Kocourkovej aj premietat.

— V sprievodnom programe festivalu nebudú chýbať koncerty, párty, Pecha Kucha Anča, ďalšie zaujímavé workshopy či výstavy. „Jednou je práca *Dreams of Eden* mladej animátorky Kriss Sagan, ktorá študovala na MOME v Budapešti, druhou výstavou bude *Domased*, čo sú diela českých a slovenských animátorov, ktorými reagovali na

záber svojej tvorby predstavia výtvarníčky v Žiline aj na masterclasse.

— Hostí zo zahraničia, ktorým by festival venoval profilovú sekciu, tento rok v Žiline pre pandémiu neprevítajú. „Program súvisiaci so zahraničím sme museli zmeniť. To, že jednoducho nemôžeme mať zahraničných hostí, sme si uvedomili veľmi rýchlo. Okrem porotcov z Česka a Poľska zostávame slovenskí. Program sme zostavovali tak, aby nestál na tom, že niekto musí pricestovať,“ vysvetľuje Sujová s tým, že 13. ročník bude „lokálnejší, čo sa týka hostí, ale program ostane medzinárodný“. Do súťaže sa tento rok prihlásilo rekordných 1 650 filmov zo 65 krajín sveta. Z nich vybrali 250 snímok, ktoré vytvorili aj viaceré známe mená či držiteľia ocenení z predošlých ročníkov festivalu, ako Peter Millard, Max Hattler, Julia Ocker, Lena von Döhren, Miloš Tomić. Vybrali aj viaceré tituly z prestížneho katalógu spoločnosti MIYU Distribution.

— Fest Anča sa nesústreďuje iba na detského diváka, ale v programe neobchádza ani túto vekovú kategóriu, ktorej ponúkne napríklad projekcie celovečerných fil-

pandémiu a karanténu,“ dodáva Ivana Sujová.

— Priestor na prezentáciu a profesionálny networking dostanú animátori v rámci *industry day*, program vzniká aj v spolupráci s agentúrou LITA. Fest Anča bude tento rok aj súčasťou dvoch špeciálnych spoluprác. Jedna z nich je s európskou platformou ALICE (Animation League for Increased Cooperation in Europe) a Ministerstvom kultúry SR a smeruje k rozvoju podpory animácie. Druhá spolupráca je s poľským festivalom animácie O!PLA, ktorý predstaví slovenskému publiku výhercov svojho ôsmeho ročníka. Novomediálny festival *Sensorium* prinesie do Žiliny jednodňovú minikonferenciu o umení, dizajne vede a technológiách na tému *Nová senzibilita*. Jej hlavnými hosťami budú novomediálne štúdio Ouchhh a slovenská ilustrátorka Ivana Palečková. ◀

— text: Jaroslava Jelchová

— foto: Blackout productions, BeOnMind, Filmpark production, Punkchart films —

Cinematik – viac domácich noviniek aj pohľad do Poľska

Medzinárodný filmový festival Cinematik bude od marca zrejme prvým veľkým filmovým podujatím na Slovensku, ktoré sa uskutoční v pôvodne ohlásenom termíne a v nezmenenom formáte. Aktuálny 15. ročník prinesie do Piešťan od 10. do 15. 9. rozšírenú ponuku domácich titulov vrátane súťaže slovenských a koprodukčných dokumentárnych filmov a zaostrí aj na poľskú kinematografiu.

Králi videa —

Na prach —

Krajina ve stínu —

Modelár —

— Pandémia poznačila prípravu všetkých filmových festivalov, niektoré zmenili formát a presunuli sa do online prostredia alebo zredukovali program, iné zmenili termín konania, ďalšie sa tento rok konať nebudú. Podľa slov umeleckého riaditeľa MFF Cinematik Vladimíra Štrica je faktorov, ktoré prípravu festivalu ovplyvňujú, viacero. „Niektorí partneri začali váhať s výškou podpory. Niekedy je to oprávnené – chápeme, že mestá majú citelnejší výpadok príjmov, ale inokedy mám skôr pocit, že pandémia je dobrou výhovorkou, prečo podporu krátiť alebo priamo zrušiť,“ vysvetľuje pre Film.sk. „Festival má o niečo menej finančných prostriedkov, ale rozdiel našťastie nie je priepastný,“ ozrejmjuje umelecký šéf Cinematiku. „Ďalší problém je, že festivaly (Fest Anča, Febiofest), ale i niektoré podujatia (Slnko v sieti), ktoré sa mali konať v prvej polovici roka, sa všetky presunuli k septembru. Nastáva tlačienica, ktorá je kontraproduktívna pre všetkých zúčastnených. Takisto chýbajú veľké festivaly, ako Cannes či Karlove Vary, ktoré sa

už mali konať, čo má v praxi dosah na dostupnosť filmov,“ dodáva umelecký riaditeľ.

— Cinematik ponúkne desať sekcií, z toho dve súťažné. Sekcia Miesto stretnutia Európa je zostavená z najlepších európskych filmov minulého roka. Vzniká na základe hlasovania pätnástky európskych kritikov a ponúkne 10 filmov. Sú medzi nimi Dlháňa (r. Kantemir Balagov), ktorá získala minulý rok v Cannes Cenu za réžiu aj Cenu medzinárodnej poroty. Cenu poroty na tom istom festivale získal film Až príde oheň Olivera Laxa. Strieborného leva v Benátkach a francúzskeho Césara za najlepšiu réžiu získal Dôstojník a špión Romana Polanského. Sekcia uvedie aj najlepší švédsky film roku 2019 Kým sa tancuje (r. Levan Akin), akčnú sci-fi komédiu Ježiš ti ukáže cestu k diaľnici (r. Miguel Llansó) či čiernobielu drámu Návnada (r. Mark Jenkins), ktorá vlani získala cenu BAFTA za najlepší debut.

— O víťazovi sekcie Miesto stretnutia Európa rozho-

duje spomínaných 15 kritikov, víťaznú snímku súťaže slovenských dokumentov však vyberá klasická porota. Účasť v nej predbežne potvrdili kritička a zástupkyňa šéfa FIPRESCI Barbara Lorey z Francúzska, dánsky strihač a dramaturg Tom Ernst a domácim zástupcom v nej bude filmový teoretik Martin Kaňuch. „Napriek tomu, že premiéry slovenských filmov sa na jar v podstate zastavili, máme v tomto okamihu celkom zaujímavú kolekciu kvalitných dokumentov. Viaceré z nich budú mať slovenskú premiéru,“ prezrádza Štric. Medzi premiérové tituly patrí dokument Neviditeľná režisérky Maie Martiniak, ktorý otvára tabuizovanú tému traumy z pôrodu. V súťažnej sekcii Cinematik.doc premietnu aj nový film Pavla Barabáša Everest – najťažšia cesta o výstupe na najvyšší vrchol sveta jeho juhozápadnou stenou alpským štýlom, ktorý ako prvá zvládla slovenská expedícia. Sekcia uvedie aj Raj na zemi Jara Vojteka, FREM Viery Čákanyovej či Zlatú zem Dominika Jursu.

z neho vyslobodiť, a dokument Králi videa Lukáša Bulavu o dovoze, kopírovaní, dabovaní a distribúcii západných filmov na VHS kazetách v socialistickom Československu, ale aj v Poľsku a Maďarsku. O ďalších tituloch organizátori v čase našej uzávierky ďalej rokovali.

— Popri domácej tvorbe zaostrí tento rok Cinematik hneď v dvoch sekciách – Poľsko pod lupou a Rešpekt Wojtek Smarzewski – na poľskú kinematografiu.

— Vladimír Štric dúfa, že Wojtek Smarzewski si popri nakrúcaní nového filmu nájde čas a príde do Piešťan osobne. Jeho ostatný kontroverzný film Klérus (2018) zobrazuje odvrátenú stranu cirkvi a jej predstavitelia ho spolu s viacerými poľskými politikmi odsúdili. Klérus videlo už počas otváracieho víkendú takmer milión Poliakov – najviac od roku 1989.

— V polnočnej sekcii Za hranicou kultu priblíži festival aj tvorbu amerického herca, režiséra a producenta Larryho Fessendena, zakladateľa newyorskej nezávislej

— Plánované jarné premiéry viacerých z týchto dokumentov sa pre koronakrízu presunuli na jeseň. Viacero slovenských premiér prihrala pandémia festivalu aj v rámci rozšírenej sekcie Čo dom dal. Nielen ju, ale i celý festival otvoria Služobníci Ivana Ostrochovského. V slovenskej premiére uvedie Cinematik aj česko-slovenskú Krajina ve stínu Bohdana Slámu. Príbeh z tridsiatych až päťdesiatych rokov minulého storočia, poznačených nacizmom aj komunizmom, sa odohráva v dedinke neďaleko rakúskych hraníc, kde sa z obyvateľov, pôvodne dobrých susedov, stávajú najväčší nepriatelia. V Piešťanoch uvedú aj česko-slovensko-slovenskú novinku režiséra Petra Zelenku Modelár. Dvaja kamaráti v nej prevádzkujú požičovňu dronov, ktoré ich zákazníci využívajú na rôzne, niekedy až neuveriteľné účely. Na krst domácim publikom čakajú aj debut režisérkej dvojice Anastasia Hoppanová a Samuel Vičan Na prach o tom, že je podstatne ľahšie sa do sveta drog dostať, ako sa

produkčnej spoločnosti Glass Eye Pix, ktorá sa zameriava predovšetkým na žánrové – hororové filmy. Sekcia dokumentov DokMa zase ponúkne filmy, ktoré by sa podľa Štrica dali tematicky zastrešiť názvom O zvieratách a ľuďoch. Ďalšími témami v programe budú Cesty slávy či Nádej a sekcia Free Zone ponúkne projekcie pod holým nebom bez vstupného. „Ak pôjde všetko podľa plánu, budeme mať aj nový priestor na premietanie, letný amfiteáter za kinom Fontána,“ dúfa Štric.

— Účasť zahraničných hostí na festivale závisí podľa umeleckého riaditeľa od vývoja situácie v súvislosti s pandémiou a od mapy bezpečných krajín. Organizátori však predpokladajú, že príde dosť delegácií k slovenským a koprodukčným filmom. Viaceré z nich už účasť potvrdili. ◀

Slovenskí králi vodopádov

Nový dokumentárny film Pavla Barabáša *Salto je kráľ* priblíži dva oficiálne najvyššie vodopády sveta – Angelov a Tugela. Členovia Barabášovej filmovej expedície ich oba zlanili a dokument o skrytých prírodných krásach aj o dobrodružnej ceste k nim prichádza do slovenských kín v auguste.

— Keď českí geodeti v roku 2016 spochybnili, že Angelov vodopád vo Venezuele je najvyšší na svete, a na základe laserových meraní prisúdili výškové prvenstvo vodopádu Tugela v Juhoafrickej republike, režisér a cestovateľ Pavol Barabáš spozornel. Českí vedci zistili, že Tugela dosahuje v období dažďov výšku 983 metrov, teda o štyri metre viac, ako má Angelov vodopád, dovtedy považovaný za najvyšší na svete. Krátko nato sa zrodil nápad na ďalšiu z Barabášových expedícií a film *Salto je kráľ*. „Hneď sme začali zháňať informácie a zistili sme, že vodopád Tugela sa ešte nepodarilo nikomu zlaniť. Dohodli sme sa, že urobíme jeho prvý priestup. Za dramatických okolností sa nám to podarilo,“ približuje pre *Film.sk* režisér Pavol Barabáš, ktorý je zároveň aj producentom filmu. Po expedícii v Juhoafrickej republike smerovali kroky tvorcov do Južnej Ameriky. „Aby sme mohli zdokumentovať a porovnať veľkosti oboch vodopádov, nasledovala komplikovaná cesta cez nepokojnú Venezuelu k Angelovmu vodopádu. Divák vo filme síce nenájde odpoveď, ktorý z vodopádov je vyšší, ale pochopí, že tieto dva najvyššie vodopády ako prví zlanili Slováci,“ ozrejmjuje

režisér. Aj keď názov filmu *Salto je kráľ* naznačuje isté preferencie jeho tvorcov – Angelov vodopád sa v španielčine volá Salto del Ángel –, v dokumente ide podľa filmára hlavne o pocit, aký členovia expedície mali z neporušenej prírody, a o súlad, ktorý medzi nimi zavládol, aby zvládli aj tie najextrémnejšie situácie.

— Viacerí členovia expedície spolupracovali s Pavlom Barabášom už na jeho predchádzajúcich filmoch. „Na to, aby ste sa pustili do takehoto projektu, musíte byť súčasťou naozaj veľmi dobre zohratého tímu ľudí, s ktorými si nielen rozumiete, ale ktorí sú aj profesionáli v tom, čo robia,“ vysvetľuje režisér.

— Vedúcim expedície bol Miroslav Dušek. „Miro Dušek je človek, ktorý technicky pripravuje zostup. Otvára cestu dole. Jarko Holeček ju zas uzatvára. Nemôže sa mu stať, že by sa v kilometrovom vodopáde nepodarilo stiahnuť laná. To by bolo fatálne,“ opisuje Barabáš.

— Členom expedície bol aj Peter "Becko" Ondrejovič, ktorý so svojou skupinou zdolal Angelov vodopád už v roku 1997. Vo filme *Salto je kráľ* sa aj s jeho pomocou po-

darilo vytvoriť novú slovenskú cestu týmto vodopádom. „Ide o symbiózu ľudí, na ktorých sa aj v tých najextrémnejších situáciách môžete spoľahnúť a zveriť si navzájom do rúk svoje životy. Je to hlavne o spoľahlivých priateľoch, s ktorými uskutočňujete na prvý pohľad fantastické sny. Tak je to i v živote,“ vysvetľuje režisér, podľa ktorého bol dôležitý každý jeden člen expedície.

— „Bola to moja najnáročnejšia produkcia. Predchádzalo jej nakrúcanie v mnohých vysokých vodopádoch a kaňonoch na mnohých nedostupných miestach sveta. Takže za dokumentom je mnoho náročných a neistých expedícií, niekoľko pokusov i neúspechov. Často sa pohybujete v neznámom a neprebádanom teréne, v kolmých pralesoch, v padajúcej vode s nákladom aj 30 kilogramov. Logistické zabezpečenie zlaňovania kilometrových vodopádov je komplikované, technicky veľmi náročné, s vysokými nárokmi na špeciálne materiálne vybavenie, ale hlavne na schopnosti ľudí,“ spomína Barabáš na natáčanie v extrémnych podmienkach, kde v prvom rade ide o úspešné a bezpečné zvládnutie samotnej expedície.

— „Keď sme vyliezli prvýkrát na horný okraj Tugely, zi-

stili sme, že vodopád je zamrznutý a netečie v ňom voda. Dva týždne sme čakali na počasie. Počas tvorby novej cesty skoro kilometrovým vodopádom sme boli takí preťažení, že jednému z nás sa pri zlaňovaní vyšmyklo lano a pri páde si zlomil chrbticu. Nasledoval zložitý transport a operácia v Južnej Afrike,“ opisuje filmár problémy, s ktorými sa stretli. „Vo Venezuele zase nefunguje vôbec, ale vôbec nič. Ani internet. Komplikované je zohnať potraviny i benzín do lietadla. Armáda zakázala používať drony s odôvodnením, že nimi spáchali atentát na prezidenta. Ak by nám ho všadeprítomné policajné kontroly našli, išli by sme do väzenia. Ťažko by sme im vysvetlili, že s jeho pomocou chceme obhájiť prvenstvo ich vodopádu,“ dodáva filmár, podľa ktorého sú podobné výpravy cestami nielen do neznáma, ale aj za poznaním seba samého a svojich kamarátov. ◀

Salto je kráľ (r. Pavol Barabáš, Slovensko, 2020)
CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 41 500 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 20 000 eur, podpora z RTVS: 20 000 eur)
DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, mp4

O letných kamarátstvach aj dôležitom hlase dieťaťa

Vytúžené dva mesiace bez školy a povinností priam nabádajú na dobrodružstvá. Svoje o tom vedia aj Jonáš a jeho čerstvá kamarátka Alex, hrdinovia nového slovensko-nemeckého filmu *Letní rebeli* režisérky *Martiny Sakovej*.

Jazdenie v dodávke, splavovanie priezračných slovenských riek a zábava – tak si predstavuje prázdniny 11-ročný Jonáš (Eliáš Vyskočil), ktorý žije s rodinou v Nemecku. Do jeho predstáv však vstúpi otcova smrť a následné odcudzenie sa s príbuznými na Slovensku. No Jonáš sa nevzdáva a počas výletu pri mori s mamou a mladším bratom tajne utečie na Slovensko k dedovi Bernardovi (Pavel Nový). Keď k nemu však dorazí, rýchlo pochopí, že smrťou otca sa zmenil aj dedo – železničiar na dôchodku neprežíva práve najlepšie obdobie. Jonáš sa rozhodne, že to zmení. A partnerku v jeho úsilí sprevádzanom vylomeninami mu robí nová kamarátka Alex (Liana Pavlíková). „Chcela som urobiť veselý film, ktorý sa odohráva počas letných prázdnin, keď je všetko o niečo slobodnejšie. Leto bez otravných rodičov, chlapec odkázaný sám na seba – to nás na tej látke lákalo. Dospievanie dieťaťa, z ktorého je po prázdninách tínedžer. Pri písaní scenára sme sa so spoluscenáristkou Sülke Schulz, samozrejme, inšpirovali spomienkami na naše babky a dedkov, tety, letné priateľstvá a prvé pusy,“ hovorí pre *Film.sk* režisérka *Martina Saková*, pre ktorú sú *Letní rebeli* celovečerným debutom. S filmami pre detských divákov však už má skúsenosť. „Deti a tínedžeri majú super energiu. Keď sú nespokojní, tak sa bránia a snažia sa to zmeniť, keď sú spokojní, tak si to naplno užívajú. Majú chuť vyskúšať nové veci, zabaviť sa a pritom sú veľmi autentickí. Mňa baví všetky tri aspekty: práca s nimi, o nich a pre nich,“ približuje *Saková*.

K nakrúcaniu pre detských divákov pristupovali filmári citlivo. „Počas vývoja aj celej výroby filmu bolo pre nás veľmi dôležité, že film robíme pre detské publikum. Hrubý strih filmu sme aj niekoľkokrát podrobne testovali s detským publikom na Slovensku aj v Nemecku, dlho sme sa s deťmi o filme rozprávali a zisťovali sme, ako chápú jednotlivé scény, či dokážu odčítať aj niektoré náznaky alebo odtiene deja. Z ich reakcií sme boli nadšení, veľmi nám to v celom procese pomohlo,“ vysvetľuje pre *Film.sk* producentka *Katarína Krnáčová*.

Nakrúcalo sa väčšinou v exteriéroch na Slovensku i v Nemecku. Dve tretiny filmovacích dní (26) prebehli v Handlovej, Prievidzi, Novej Dubnici a Trenčíne, zvyšných 11 strávil štáb v Drážďanoch, na pobreží Baltského mora a na divokej rieke Isar. Vizualnú stránku prispôbovali atmosfére a duchu príbehu. „Veľmi dôležitá bola pre mňa kamera. Vďaka kameramanke *Jieun Yi* dokázala byť blízko k hercom; jej ručná kamera je vycibrená a svietenie dodáva hĺbku a vyplňa priestor. Máme zopár spoločných obľúbených filmov, ako *American Honey* alebo *Florida Project*, a už pri prvom stretnutí sme si veľmi dobre porozumeli,“ prezrádza režisérka a pokračuje: „Farby, respektíve farebné kombinácie, vznikali dlho pred nakrúcaním v spolupráci so scénografmi *Mirkou Struhárovou* a *Marcusom Gröppnerom* a dokončovali sa pri color gradingu s *Juanom Galvim*. Dôležité pre mňa bolo, aby kombinácia zvolených vizuálnych prostriedkov fungovala vo filme dynamicky a podporila pocitové naladenie každej scény. Aby nespútanú letnú atmosféru bolo vo filme nielen vidieť, ale aj cítiť.“

Tvorcovia však neprinášajú len dobrodružný film, v zobrazení rodiny idú hlbšie a otvárajú aj vážnejšie témy.

„Niektoré sú v prvom pláne, niektoré bežia na pozadí a odčíta ich možno len dostatočne pozorný a citlivý divák alebo ten, koho sa to bytostne dotýka, napríklad pre skúsenosti z vlastného života. Podaril sa vyvážený pomer ľahších tém, ako sú prvé lásky, takzvané kamalásky, letné kamarátstva či to, aké dôležité a skvelé môžu byť prázdniny u starých rodičov, a vážnejších – vo filme hovoríme aj o tom, akú dôležitú úlohu má každé dieťa v rodine, ako veľmi potrebuje počuť svoj hlas, ako rozdielne sa vyrovnávajú so stratou blízkeho dospelého a deti,“ hovorí *Katarína Krnáčová* a režisérka *Martina Saková* ju dopĺňa: „Náš film hovorí o tom, že veľa detí by sa rado stotožnilo aj s rodinou, ktorá sa neodcudzí. A že rodina nie je len mama a otec. Je to aj dieťa, ktorého postoj a názor dospelí často sebecky odignorujú. Rodina sú aj priatelia, ktorí vedú podržať a ktorým ich okolie nie je ľahostajné.“

Hoci do festivalovej cesty a kinopremiéry *Letných rebelov* vstúpila svetová pandémia, film bude mať nakoniec zaujímavé zastávky. Od augusta sú to slovenské kiná, svetovú premiéru mala snímka v júli v Južnej Kórei na festivale *BIKY*, európska medzinárodná premiéra sa bude konať na najstaršom európskom filmovom festivale detských filmov v *Zlíne*. Na jeseň uvedú *Letných rebelov* festivaly v Nemecku, Belgicku, Taliansku, Nórsku a vo Švédsku. ◀

režisérka *Martina Saková* pri nakrúcaní —

Letní rebeli (r. *Martina Saková*, Slovensko/Nemecko, 2020)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 140 100 eur (podpora

z Audiovizuálneho fondu: 365 000 eur, podpora

z RTVS/MK SR: 100 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

— text: Mariana Jaremková / filmová publicistka

— foto: archív Zuzany Gindl-Tatárovej, Miro Nôta —

Úrodu zbiera až ďalšia generácia

Na medzinárodnom fóre už od roku 2005 pomáha domácej kinematografii ako zástupkyňa Slovenska v rade kinematografického fondu Eurimages. Ešte o rok skôr stála ako vtedajšia prezidentka Slovenskej filmovej a televíznej akadémie pri zrode národnej filmovej ceny Slnko v sieti. S dramaturgičkou a pedagogičkou Zuzanou Gindl-Tatárovou sme sa rozprávali nielen o podstate filmových cien a konkurencieschopnosti slovenských filmov, ale aj o (auto)cenzúre.

Sme pár týždňov od udeľovania národných filmových cien Slnko v sieti. Je to tvoje dieťa, kam dorástlo za tých skoro desať ročníkov? Bilancujme trochu.

Slovenská kinematografia v 90. rokoch ťažko padla na kolená. V marazme doby, ktorá potom nastala, medzi všetkými tými vysvietenými súťažami kráľovien krásy a skvele sponzorovanými večerami, na kde sa odovzdávali televízne či iné ceny, to priam volalo po niečom dôstojnejšom a menej provinciálnom aj v oblasti filmu. Bola som vtedy prezidentkou SFTA a snažila som sa spojiť všetky filmárske sily na premenu už existujúcej tradície na riadne pripravenú a medializovanú národnú filmovú cenu, ktorá by mohla podobným spôsobom prilákať divákov a vrátiť ich pozornosť k slovenskému filmu. Lebo to, čo sa vtedy neukázalo na televíznych obrazkách, akoby ani neexistovalo. No zostala som v tom napokon sama. No nešlo to, boli v tom rôzne osobné záujmy a najmä zabehané zdroje peňazí, o ktoré sa nikto nechcel deliť. To, že možno hľadať nové cesty financovania a prezentácie našich filmov, nikomu nenašlo. Napriek všetkým polenám hádzaným pod nohy, anonymným udaniam, nepochopeniu a nedostatku filmov napokon slávne Uhrovo a Bednárovo *Slnko v sieti* dalo meno novej národnej filmovej cene. Ako návrat k slávnej tvorivej tradícii, k niečomu, za čím sa dá s hrdosťou obzrieť. Ako moja hommage režisérovi, s ktorým som dlhé roky spolupracovala. A najmä ako nová šanca do budúcnosti, tak to bolo myslené. Najprv s dvojročnou periodicitou, neskôr sa ceny začali odovzdávať každý rok. Aj to hovorí o postupnom vzostupe našej malej kinema-

tografie. Stali sme sa tak rovnocennými členmi zoskupenia európskych akadémií, ktoré udeľujú národné ceny, začali sme spolupracovať s EFA a s americkou oscarovou akadémiou AMPAS. Prvé *Slnko v sieti* sme venovali v roku 2004 Jurajovi Herzovi k sedemdesiatinám za celoživotný prínos našej kinematografii (a k tomu dve pištoly skvelého vína z môjho osobného archívu), no až v roku 2006 sa začali udeľovať ceny vo všetkých filmárskych kategóriách. Vykonala som svoju prácu a mohla som odísť. Ako keď zasadiš strom, ktorého úrodu zbiera až ďalšia generácia.

Akú má Slnko v sieti pozíciu dnes?

Ako si s prezentáciou ceny poradili ďalšie skupiny lídrov akadémie, to už nechám na posúdenie divákovi a kolegom filmárom. Iba raz som sa nezdržala a o jednom takomto slávnostnom večere som napísala glosu do *Film.sk* (č. 6/2017 – pozn. red.). Ak sme už v niečom uspeli, nemožno zaspáť na vavrínoch. Treba sa tomu venovať a zveľaďovať to novou invenciou. Tak ako sa to podarilo Európskej filmovej akadémii na odovzdávaní Európskych filmových cien v decembri minulého roku. Ale myslím, že ľudia si už na novú periodicitu *Slnka v sieti* zvykli a prirodzene očakávajú každoročné odovzdávanie národných filmových cien. Pre filmárov sú istým povzbudením, ocenením ich kreatívnej práce. Obávam sa však, že sú dnes zaujímavejšie pre samotných tvorcov než pre širší okruh divákov. A to nenapĺňa účel ani dôstojnosť a vážnosť podobnej ceny.

Ako by si zhodnotila uplynulý rok, čo sa týka kvality domácej produkcie?

———— Napriek zglobalizovanej distribúcii populárnych filmov a divákovi, ktorého si vychovala, sa naši filmári celkom odvážne pustili do vážnejších tém týkajúcich sa páľčivých domácich problémov. Akoby sa do našich filmov opäť vracala taká potrebná sebareflexia, ktorá jediná dokáže posunúť lokálne k univerzálnemu. A opätovne si získala nebývalý počet divákov. Obávam sa však, že aj napriek modernej filmovej reči a vysokej návštevnosti väčšina minuloročnej domácej produkcie neprekročila prah skutočného filmového umenia.

Medzi nominovanými je viacero debutujúcich režisérov. To je pozitívne, nie?

———— Ako filmárka, no najmä ako pedagogička som tomu nesmierne rada. Vďaka novým podmienkam a technológiám už mladí tvorcovia nemusia roky čakať, kým im niekto umožní debutovať. Naša kinematografia tak dostáva svieži dych, celkom prirodzene sa omladzuje, tematicky aj formálne. No mladým filmárom dosť často chýba poriadna dramaturgia, schopnosť držať sa hlavnej témy a nepodľahnúť povrchnému radeniu faktov. Sociálne siete a ich neodmysliteľné lajky tu nie sú najlepším radcom. V mediálnom priestore sa to okolo nového filmu ľahko nafúkne, no bublina rýchlo splaskne. Vždy ma mrzí, ak sa mladý filmár chytí závažnej témy, no ako sa hovorí „skutek utek“. Lebo v takom malom filmárskom priestore sa rovnakej témy dlho nikto opäť neujme, aby jej dal skutočnú umeleckú podobu.

„Mladým filmárom dosť často chýba poriadna dramaturgia, schopnosť držať sa hlavnej témy a nepodľahnúť povrchnému radeniu faktov. Sociálne siete a ich lajky tu nie sú najlepším radcom.“

No mnohí sa neboja ísť do tém, ktoré sa u nás vnímajú kontroverzne, ako v prípade filmu *Dobrá smrť*.

———— Film režiséra Tomáša Krupu je skutočne výnimočný. Témou i spracovaním. Ak som hovorila o univerzálnosti, platí to najmä o tomto filme. Lebo eutanázia je horúcim zemiakom vo väčšine krajín, nielen u nás. Z náboženských i obyčajných ľudských dôvodov. Existuje pud sebazáchovy, ktorý by nás mal od takéhoto rozhodnutia odrádzať. Ak sa však človek slobodne rozhodne pre podobný odchod zo života, aby si uchoval vlastnú dôstojnosť, je naozaj otázne, či má spoločnosť alebo rodina právo brániť mu v tom. Krupa vo svojom dokumente navyše využíva prvky hraného filmu, ktoré autentický zážitok z jeho diela úžasne prehlbujú. V dokumentárnej podobe mi *Dobrá smrť* pripomína môj obľúbený film *Volanie mora* režiséra Alejandra Amenábara so skvelým Javierom Bardemom v hlavnej role.

Otvárajú sa aj témy týkajúce sa nedávnej minulosti, ktorých reflexia bola doteraz skôr sporadická. Nomináciu majú *Amnestie*, *Ostrým nožom* aj dokument *Skutok sa stal...*

———— Dlho som mala pocit, že spoločenská sebareflexia sa z našich filmov skoro celkom vytratila, lebo jednoducho nebola želaná. Ani politickou mocou, ani divákmi, ktorí si po politických zmenách a nešťastných rozhodnutiach pri voľbách túžili pri filmoch iba oddýchnuť. Roky ich k tomu nabádala distribúcia i povrchná seriálová tvorba. S predžutými bakalárskymi témami, v ktorých sa akože našli, no veľmi skoro im vyfučali z hlavy. Filmy, ktoré spomínaš, no i ďalšie sa snažia o iný druh reflexie nášho života, s väčším či menším úspechom. No teší ma, že práve mladí ľudia hľadajú vo svojich dielach odpovede na otázky, ktoré sa väčšinová spoločnosť snaží vytesniť.

Slnko v sieti aj viaceré premiéry posunula pandémia. Ako zasiahla koronakríza do činnosti Eurimages? Ako ste fungovali online?

— Eurimages funguje na princípe osobnej obhajoby projektov, ktorú zabezpečujú národní zástupcovia, a to priamym hlasovaním o jednotlivých projektoch a ďalších rozhodnutiach, ktoré fond urobí. Tak je to stanovené v reglemente. Členovia rady, ktorí na rokovaníach chýbajú, prichádzajú o možnosť vyjadriť sa. Rade Európy dlho trvalo, kým nám popri všetkých položkách svojej politickej agendy otvorila virtuálny priestor a koridor, ktorým sa doň dalo bezpečne dostať. Najprv bolo treba odhlasovať výnimku z reglementu kvôli písomnému hlasovaniu, potom zaručiť jeho utajenosť. O všetkom sa hlasovalo zvlášť, aj preto sme pravidelné marcové zasadanie a jeho výsledky uzavreli až koncom mája. Namiesto piatich-šiestich dní, keď vycestujeme na míting a zvládneme počas nich všetko na mieste rozhodnúť, sme sa trápili doma skoro tri mesiace. K júnovému zasadaniu nám navyše otvorili systém KUDO, ktorý umožňoval tlmoče-

dé naše rozhodnutie treba zároveň akceptovať a schváliť na úrovni najvyšších orgánov Rady Európy. Po evaluácii fungovania fondu, ktorú RE nariadila v dôsledku mnohých nespokojných hlasov, ktoré už v minulosti poukazovali na konflikt záujmov národných zástupcov, sa mnohé vo fungovaní Eurimages v druhej polovici budúceho roku podstatne zmení. O projektoch budú rozhodovať nezávislí experti, svoju osobnú angažovanosť odovzdáme do ich objektívnych rúk. A hoci som v živote zatiaľ žiadneho nezávislého a úplne objektívneho experta ani u nás, ani v cudzine nestretla, treba to vyskúšať.

Rozprávali sme sa o tom v rozhovore pre Film.sk pred štyrmi rokmi a opýtam sa na to znova: Aký je vývoj konkurencieschopnosti slovenských projektov?

— Naši producenti sa postupne (aj vďaka predošlým neúspechom) naučili pripravovať projekty tak, aby nám pri ich obhajobe uľahčili prácu. Venujú zvýšenú pozornosť jednotlivým položkám projektu, od

„Akoby sa do našich filmov opäť vracala potrebná sebareflexia, ktorá jediná dokáže posunúť lokálne k univerzálnemu. Obávam sa však, že aj napriek modernej filmovej reči a vysokej návštevnosti väčšina minuloročnej domácej produkcie neprekročila prah skutočného filmového umenia.“

nie z angličtiny do francúzštiny a naopak, lebo frankofónna časť našej rady, najmä samotní Francúzi, sa sťažovala, že sa im ťažko obhajujú projekty v cudzom jazyku. *No comment..!* Pritom vstúpiť dodebaty sa dalo, len keď ti odblokovali mikrofón. Živú diskusiu, kde človek môže občas skočiť druhým do reči a zaraziť ich námietky už v zárodku, to nemohlo nahradiť. Ani energiu, ktorá medzi nami pri takýchto debatách prirodzene prebieha vďaka výrečnosti, charizme či autorite jednotlivých členov. Aj preto väčšina zasadanií oberala človeka o sily a cítili sme sa po nich úplne vyčerpaní. Ale podarilo sa mi s kolegami obhájiť všetky projekty so slovenskou účasťou v celkovej sume 1 141 000 eur.

Odhalila nová situácia nefunkčné veci, ktoré sa dajú nastaviť inak?

— Rada Eurimages a najmä evaluačná komisia, do ktorej patrím, už skoro dva roky pripravujú zmeny v reglemente fondu Eurimages a zjednodušujú princípy jeho fungovania. Koronakríza všetko pribrzdila, lebo kaž-

výberu koproducentov až po výber medzinárodného sales agenta. Prestávajú si zjednodušovať prácu a držať sa len osvedčených česko-slovenských koprodukcí. Z analýzy projektu sa dá totiž ľahko odčítať, ak ide len o formálnu koprodukciiu a minoritná strana iba nosí hlavnému producentovi peniaze na tácke. Problém je, že fond má vždy obmedzenú sumu finančných prostriedkov na jedno zasadanie, a tak najväčší prispievateľ neradi vidia, ak malé krajiny pahlne žiadajú na svoje projekty vysoké percentá. Treba byť realista a žiadať len toľko, koľko umožní projektu získať subvenciu. Majoritní prispievatelia (vždy s najvyšším počtom prihlásených projektov) potom nemusia prácne hľadať výhovorky, prečo náš projekt neprijat a uchovať zbytok peňazí predovšetkým na ich filmy. Vždy to bol boj, no je evidentné, že dobre vybraná téma s univerzálnou platnosťou, talentovane napísaný scenár, dobre vyskladaný produkčný a distribučný balík, to všetko pri schvaľovaní projektov pomáha. Aktuálnou výhodou je, že rada Eurimages schválila granty do 150-tisíc eur ako dotáciu,

ktorú netreba zo zisku vracat. Aj to je cesta, ako podporiť menšie projekty a udržať ich pritom v medziach korektných rozpočtov. Každému je jasné, že pre naše produkcie je podpora Eurimages kľúčová pri dofinancovaní potrebného balíka, pri drahých koprodukciách ide skôr o „lepší catering“. Značka Eurimages zároveň pomáha pri uplatnení našich projektov v medzinárodnej distribúcii a na mnohých prestížnych festivaloch.

Ako zástupkyňa Slovenska pracuješ v Eurimages už pätnásť rokov. Akú kapitolu znamená táto činnosť v tvojom živote?

— Dlhú. A plodnú. Podarilo sa mi priviezt' na naše projekty cirka 10 miliónov eur a pomôcť tak najmä začínajúcim režisérom a producentom. Sú to napospol moji bývalí študenti a stále cítim istú zodpovednosť a povinnosť pomáhať im. A formoval ju aj môj vzťah k drsne skúšanej slovenskej kinematografii (hovorili sme o likvidačných 90. rokoch, keď Kolibu rozložili a sprivatizovali Mečiarovci). Mala som pocit, že moja dramaturgická skúsenosť z Koliby, keď sme obhajovali projekty proti politickej moci, sa môže v podobnej role dobre uplatniť. Rokmi som sa naučila nebáť autorít, ani politických, ani finančných, pričom nie som závislá od svojho štatútu „členky rady Eurimages“, ktorý sa v Európe dost vysoko spoločensky cení. Na rozdiel od svojich kolegov z rady, pre ktorých to znamená istú prestíž, som celé tie roky učila na škole a mala vždy kopec vlastnej kreatívnej práce. Eurimages a jej diplomatické kánony správania mi pomáhali aj v medzinárodnej komunikácii, keďže často prednášam alebo oponujem práce v zahraničí. Od Veľkej noci som mala viesť scenáristický workshop v Singapore, koronakríza však úradovala aj tam. A aby to bolo úplné, pätnásťročná služba na poste prodekanke Filmovej a televíznej fakulty VŠMU pre zahraničie ma zase naučila, ako najlepšie uplatniť svoje sily a skúsenosti vo fonde Eurimages. Na prospech všetkých.

Ktoré domáce snímky podporené Eurimages uvidíme najbližšie v kine? Na ktoré si najviac zvedavá?

— Koncom roka konečne prichádza do kín film Miry Fornay *Žaby bez jazyka*. Som zvedavá, ako naň odborná i divácka verejnosť zareaguje. Mira je nekompromisná, možno aj preto prešla takou tortúrou domácich (ne)schvaľovaní, hoci ako víťazke rotterdamského festivalu sme jej mali automaticky udeliť podporu na vývoj tak, ako sa to robí v každej kultúrnej krajine. Spomeniem aj film Marka Škopa *Nech je svetlo*. Hoci bol uvedený už dávnejšie, stále sa teším, že sa mi naň podarilo vybojovať v Eurimages peniaze. V postprodukcii je sčasti dokumentárna *Cenzorka* Petra Kerekesa a *Moc Mátyása* Priklera, na ktoré som veľmi zvedavá. Teším sa aj na Ostrochovského *Služobníkov*, inak perfektné postavenú koprodukciiu, na maďarsko-slovenskú animovanú dystópiu producenta Juraja Krasnohorského *White Plastic Sky*, na ktorú sa stále pracuje, na najnovší hraný projekt Terezy Nvotovej *Svetlonoc*, ktorý sa ešte len začína nakrúcať,

ale aj na debut Michala Blaška *Obeť*. Za cestu do kina stoja aj naše minoritné koprodukcie, ako *Staříci*, *Myši patria do neba* alebo dokumentárny film Viery Čákanovej *FREM*.

Aký je tvoj názor na to, že sa opäť ozývajú hlasy, aby sa niektoré filmy, napríklad *Odviata vetrom* (1939), stiahli z obehu, respektíve sa uvádzali iba so sprievodným komentárom, výkladom?

— Rok som pôsobila na Newyorskej univerzite a na povinnú politickú korektnosť sme denne narážali už vtedy. Išlo najmä o Afroameričanov, o to, ako sa možno vyjadrovať o občanoch čiernej pleti. Medzi sebou sa natruc a posmešne oslovovali „negro“. Po posledných politických protestoch a ničivých demonštráciách v USA sa tam opäť raz rozbehla kampaň „politickú korektnosť“. Časopis *Variety* dokonca uverejnil zoznam filmov, ktoré by sa mali dať na index. Obávam sa, že tento hon na čarodejnice, neviem to inak nazvať, je len zásterka, ktorá má zakryť neochotu amerických autorít urobiť hlbšie systémové zmeny. Zavádza sa tým jednoducho nová cenzúra a najmä autocenzúra, ako možno pochopiť z diskusií na sociálnych sieťach. Mnohým z nás to pripomína pálenie kníh Thomasa Manna a ďalších spisovateľov v období tretej ríše, alebo tvrdé šrotovanie kníh v 50-tych rokoch či trezorovanie počas normalizácie u nás. Takzvaná „politická korektnosť“ zjavne obmedzuje slobodu tvorby a je úplne likvidačná vo vzťahu k takým žánrom, ako je napríklad spoločenská satira. Chudák filmár by sa mal podľa nej krútiť okolo vlastnej osi ako vlčík, aby vyhovel všetkým a nikoho neurazil.

Budú teraz vznikať unifikované, sterilné, nekonfliktné filmy?

— Tie už dávno vznikajú. Aj v krajinách okolo nás. Ale dôvod je skôr ekonomický ako politický: ide o to, získať si čo najviac divákov zo všetkých spoločenských vrstiev. Tematicky sa pohybujú v rovine rodinných problémov bez širšieho spoločenského kontextu. Ak sa v nich vyskytne konflikt, je to obyčajný komunálny problém, na vine sú zvyčajne iba vzťahové chyby. Filmov, ako je Aronofského *Rekviem za sen*, ktoré vychádza z komunálneho, ale prerastá do spoločenského, veľa nie je. Aj formálna stránka filmov, o ktorých hovorím, klesá na televíznu úroveň, pri ich produkcii sa už vopred počíta s predajom vysielacích práv pre televíziu. Verím však, že vždy sa nájdu jedinici alebo skupiny ľudí s novou energiou, ešte neunavených neprestajnými bojmi, ktorí odhodajú autocenzúru a budú otvorene a slobodne hovoriť opäť za seba. ◀

Film a história — olej a voda?

Film *Havel* s rozpočtom zhruba 2,5 milióna eur je prvá naozaj veľká domáca produkcia, ktorá prišla v Česku do kín po pandémie. Návštevnosť 34-tisíc ľudí po premiérovom víkende a prvé miesto v rebríčku ukazuje, že diváci sa do kín vracajú iba opatrne.

Detail, od ktorého sa odpichnem: vo filme *Havel* nie je väčšina postáv explicitne pomenovaná. To, kto sú ich reálne predobrazy, ostáva poväčšine na rozklúčovanie divákovi. Filozof Jan Patočka napríklad vystupuje iba ako „pán profesor“, herca Pavla Landovského len v jednej scéne identifikujú cestujúci vo vlaku ako „Landáka“, dramatik Pavel Kohout je len manžel-fanúšik a divák si azda domyslí, kto sa skrýva pod menovkou *Magor* na magnetofónovej kazete. Vari len ten Dubček je jasný; dokonca si ani nie som istý, či vôbec niekedy niekto osloví ustavične prítomnú Havlovu ženu v podaní Anny Geislerovej ako Olgu.

Film skrátka pristupuje k aktérom (sympaticky), akoby boli notoricky známi, čím sa vyhol potrebe názorne, ilustratívne a polopatisticky dovysvetľovať, kto je kto a čo je čo. Žiadne vysvetlivky v titulkoch, takmer žiadne mená.

Paradoxne, sám režisér Slávek Horák sa v rozhovore pre časopis *Respekt* vyjadril, že robil film *pre divákov, ktorí o Havlovi nevedia vôbec nič*. Jednotlivé postavy tak možno vnímať palimpsestovo podvojne: jednak ako reálnych aktérov, jednak ako abstraktné príbehové modely, univerzálne zrozumiteľné povedzme aj pre zahraničných divákov. V konečnom dôsledku tak vlastne ani nie je nutné

orientovať sa v historických súvislostiach a identifikovať protagonistov histórie. Film o národných dejinách, ktorý je viac pre zahraničné ako domáce (a aj v rámci neho ešte skôr ignorantské) publikum, však vzbudzuje oprávnené podozrenie – pozri katastrofy typu *Milada* či *Sklenená izba*.

Dejiny sú v *Havlovi* skutočne v pozadí. Zámerom zjavne nebolo vytvoriť fresku dobových pomerov, sledujeme skôr Havlov osobný život, milostné pletky. Časť českej kritiky to hovorí priamo: film je banalizáciou komplexnej a charizmatickej osobnosti intelektuála! Napríklad kritik Kamil Fila v denníku *Referendum* odsúdil film ako zobrazenie Havla iba so žlazami, ale bez mozgu. „Rozpoznať, v čom tkveľa Havlova genialita a schopnosti, je zo snímky takmer nemožné.“ Z jeho brilantných esejí nezaznie ani veta, rieši sa hlavne jeho milostný život. Priveľa žien a primálo myšlienok? Aj Martin Šrajer z portálu *azlarm.cz* sa domnieva, že snímka prekladá život intelektuála do neintelektuálneho jazyka a robí to preto, aby bola zrozumiteľná a prístupná čo najširšiemu publiku doma i v zahraničí. Dôraz na diváckosť a cielenie na zahraničný trh, ochota vyjsť divákovi v ústrety a zavďačiť sa mu sa prejavujú v istom zjednodušení a sploštení, ak už nie priamo bulvárnej vulgarizácii na úrovni lacnej senzácie (trebárs Havlov návrh ménage à trois jeho manželke a milenke).

Napokon, režisér sa aj podľa vlastných slov sústreďil viac na emócie než na intelekt. Na rozoberanie Havlových myšlienok je podľa neho lepšie prečítať si niektorú z množstva kníh, ktoré o ňom vyšli. Film je film a história je história: čosi ako olej a voda. Nie je to však falošná dichotómia? A čo vlastne máme ako (nároční) diváci očakávať od filmu, ktorý s históriou nevyhnutne pracuje a vzťahuje sa na ňu? (Kto videl napríklad *Wajdovu Katyň*, má v tom jasno.)

Napriek všetkému si však myslím, že príkre odsúdenia časti kritiky nie sú úplne namieste. Spôsob rozprávania, ktorý Horák zvolil, je vcelku šťastný. Nesnaží sa všetkému „rozumieť“, podať „definitívny“ obraz historickej epochy či jej kľúčovej osobnosti. Dôležité „vonkajšie“ udalosti sú až do záverečných momentov z *Melantrichu* v úzadí, dôraz je na vnútorných drámach, odohrávajúcich sa v súkromí. *Havel* je komorný príbeh a práve vďaka tomu pôsobí tak uvoľnene a prirodzene. Definičné a notoricky známe momenty normalizácie – klišé – tu vstupujú do deja iba nenásilne, akoby v mimovoľných, letmých

náznakoch (bytové univerzity, ilegálne koncerty, nakladanie *máničiek* do policajných antonov).

Ťažiskom filmu sú súkromné situácie, v tých sa však *Havel* v podaní ráčkujúceho Viktora Dvořáka prejavuje v celej šírke svojej osobnosti. Osobné zlyhania aj statočné gestá, napoly vážne švejkovanie, nešikovné zvädzanie mladých dievčat, chronické nevery a priznania, permanentné výčitky Havlovej ženy Olgy pre jeho večnú nerozhodnosť...

Film zámerne nechce stavať oslavný pomník ikone v nadživotnej veľkosti, vykresluje Havla sympaticky ako obyčajného človeka, často nerozhodného, tápajúceho, váhavého, ale aj zábavného, miestami s až dojemne detskými črtami, ktoré ho výrazne poľudšťujú. Režisér ho podľa vlastných slov nechcel ani prikrášľovať, ani očierňovať; Horákov portrét Václava Havla nie je portrétom prenikavého intelektuála, aký by si želala časť kritikov, to je pravda. Ale myslím, že to zase až tak veľmi neprekáža. ◀

Havel (Česko, 2020) RÉŽIA Slávek Horák SCENÁR S. Horák, Rudolf Suchánek KAMERA Jan Šťastný STRIH Vladimír Barák
HRAJÚ Viktor Dvořák, Anna Geislerová, Martin Hořmann, Barbora Seidlová, Stanislav Majer, Jiří Bartoška, Adrian Jastraban

MINUTÁŽ 100 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 30. 7. 2020

Sólo (Česko, Francúzsko, Argentína, Rakúsko, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Artemio Benki KAMERA Diego Mendizábal

HUDBA Martín Perino MINUTÁŽ 84 min. HODNOTENIE ●●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 11. 6. 2020

— text: Juraj Oniščenko / estetik filmu

— foto: Filmtopia —

Od Sóla k Solé, čas vynorenia života z chaosu

Pozoruhodný dokument a dlhometrážny režijný debut Sólo nedávno zosnulého francúzsko-českého producenta, režiséra a scenáristu Artemia Benkiho prišiel po vlnaňšej premiére v Cannes a po víťazstvách na viacerých festivaloch vrátane Ji.hlavy aj do slovenských kín. Označenie pozoruhodný môže aj tak vyznieť trúfalo, keďže Benkiho estetickým zámerom je na prvý pohľad ukážka destilovaných štyroch rokov všednosti.

— Martin Perino je argentínsky klavírny sólista a virtuóz, ktorý bojuje s vážnymi duševnými chorobami. Jeho portrét *Sólo* sa na úkor faktických informácií sústreďuje na dlhé detailné obrazy pasívnej postavy, často výrazne utlmenej liekmi. Tento zámer je natoľko dôsledný, že divák sa dozvie iba málo o najväčšom psychiatrickom ústave Latinskej Ameriky El Borda, kde Perino liečia, ale aj o stave spoločnosti, do ktorej sa neskôr vracia. Životopisných dát je minimum. Schizofrénia je len jednou z porúch v zložitej zmesi vážnych diagnóz, charakter Perinovej duševnej choroby a podstatu jeho osobnosti nastoľuje film len v náznakoch a fragmentárne. Informácie o siedmich pokusoch predávkovať sa a o niekoľkomesačnom mentálnom kolapse protagonistu filmom len preblesknú. *Sólo* preto nemožno označiť ani za vedecký, ani za sociálny a v prísnom zmysle ani za psychologický film. Ale pod povrchom zdanlivej nudy sa skrýva hlbší a azda oveľa dramatickejší koncept.

— Myšlienkový rámec tvorí zložitý pohyb, oscilácia a prepletenie dvoch extrémov – obrazu a hudby. V obrazovej polyfónii lyrického dokumentu prináša režisér oproti klaviristovmu obrazu hudby autorské gesto obraznej výpovede. V tvorbe hlavnej postavy a autora filmu sa kríži hľadanie bezpečného miesta a vhodnej polohy na život človeka sužovaného chorobami. Stále prevláda názor, že o životné miesto a uplatnenie treba bojovať tak, ako treba zápasit' s chorobou. Prekvapivá sila filmu spočíva v nahradení metafory boja metaforou tvorby. Priesor na žitie je záležitosťou opatrného hľadania a neustáleho nachádzania životnej rovnováhy. Jej prípadná strata sa podobá strate balansu povrazolezca. Znamená prepád do priepasti fragmentárneho chaosu. Hľadanie priestoru nie je hľadaním „pevnej pôdy pod nohami“, ale mení sa na čisto temporálnu záležitosť, náležiacu času. Žit' život znamená nastoliť správne tempo a udržať rytmus, niť kontinuity.

— Dôležitosť času sa ukazuje nielen v rytme filmu, zábermi na chôdzu, pravidelným potahovaním z cigarety alebo samotnou hudbou, ale stáva sa aj dôležitým obsahom prehovorov. Základným prvkom je neurčitosť, až ignorácia merateľného a kalendárneho času. Vo filme

sa nespomína dĺžka jeho výroby ani presná dĺžka Perinovej internácie. Najčastejšou odpoveďou na otázku o jeho prepustení je neurčitá príslovka „čoskoro“. Keď sa Perino rozreční o trvaní svojho kolapsu, iba matne háda počet mesiacov. V scéne, v ktorej vo filme dôjde hádam k jedinému telesnému dotyku, zase zaznie: „*To prejde, daj tomu čas.*“ Časové koordináty sú nejasné alebo chýbajú len zdanlivo, pretože smerujú k preferencii času ako hľadania správneho okamihu – včasnosti. Perino napokon sformuluje svoj postoj veľmi presne: „*Hudba leží medzi notami. Medzi c a d je nekonečný čas. Čas môžem ovládať, môžem ho spomaliť a zrýchliť.*“ Hrať znamená štruktúrovať nekonečno chaosu pomocou energie, „*preto treba byť veľmi opatrný, keď energiu nevieme ovládať.*“ V základe Perinovej hudobnej náuky nie je ani harmónia, ani melódia, ale rytmika (na záver filmu Perino markíruje hru na klavíri, rytmicky bubnuje po plechu, a keď obraz vystriedajú záverečné titulky, do zvukovej stopy sa pridáva hlasné a pravidelné dýchanie). V čase ovládanom energeticky v mode práve „vtedy“ nastávajú aj životné udalosti. Súlad príchodu životných udalostí s temporalitou kontinuity života rozhoduje o tom, že sa udalosť odohrala práve včas.

— Psychická choroba tu nie je témou, je len prostriedkom k hlbšiemu obsahu, k analógii života a umeleckého diela. Explicitným nositeľom myšlienky sa stáva hudba, implicitným nástrojom na jej vyjadrenie zase film. Tak ako sa vyvíja komponovanie Perinovo „opus magnum“ *Enfermaria*, tak sa vyvíja aj jeho pobyt v ústave, duševná choroba a život. Prienik medzi filmom a hudbou vyplňa jej obrazné stvárnenie, tanec.

— Perino v jeho reflexii umenia a tvorby sprevádza postava tanečnice. Múza s príznačným menom Solé je kľúčová aj pre režiséra. Uzavretosť sólistu v samote prelomí v umení tvorba a v živote láska. Perino sa vo filme vyznáva, že hra na klavíri je pre neho telesnou potrebou. Rovnako naliehavou potrebou v živote človeka je túžba milovať. Pokiaľ je intenzita túžby príliš silná a láska neopätovaná (karhajúca matka a profesorka klavíra), tak milujúci génus prestane ovládať energiu, temporalita života sa rozkladá a nastáva kolaps.

Načo sú nám chaty?

Vybrať sa s partiou na odláhlú chatu neveští nič dobré. Poznáme to. Príde noc a začnú sa diať čudné veci: zmizne frajerka, najlepšiemu kamošovi prepne, pribúdajú mŕtvolky. Prebudia sa temné sily, vyhladnutí zombíci (*Mŕtvy sneh*, 2009) či záhadné bytosti s nejasnými úmyslami (*Vlčí bouda*, 1986). Izolovaná chata uprostred hôr je ideálnym prostredím na vybičovanie emócií, na gradovanie iracionálnych reakcií a patologických javov, napätia a hrôzy. Prežije aspoň jeden a nemusí to byť práve ten, komu sme držali palce. Aj bezstarostná stanovačka na ostrove sa môže zvrtnúť do masakry a zúfalého zápasu o prežitie (*Utoya*, 22. júla, 2018). O to horšie, ak ide o rekonštrukciu skutočných udalostí. To však nie je prípad nového fínskeho filmu *Víkend na chate*. Žiadna mŕtvola, žiadna tragédia.

Film sa začína ako banálne stretnutie po rokoch a pokračuje ako sitkomová konverzačka. Nič extra sa neudeje, pomedzi kuchynské činnosti a explózie prípitkov plynú osobné prekáračky, odkrývajú sa nezhody a vyletí jedna päst. Poučený divák sa začne mrviť a hľadať zmysel. Ide o post- alebo antibergmanovskú štúdiu stroskotaných vzťahov? Na to sú však dialógy plytké, bez akejkoľvek hĺbky a okrem toho postava švédskeho hosta slúži skôr na pripomenutie historicky komplikovaných švédsko-fínskych vzťahov než ako žmurknutie na diváka. Ide o severskú verziu allenovských partnerských a mileneckých rošád? *Sex noci svätajánskej* (1982) má k *Víkendu na chate* najbližšie: tri páry strávia spoločný víkend na letnom sídle, dve postavy si po náhlom stretnutí po rokoch vyjavia city a zistia, že sa ich životy mohli odvíjať celkom inak, keby sa pred rokmi dali dokopy. Lúboštné zápletky by sedeli, aj obdobie letného slnovratu a narodeninové retrokostýmovanie, konverzačnej duchaplnosti a humoru je pomenej, lenže to najdôležitejšie, kúzlo, sa nekoná. Fínska letná noc je biela, bez svetielkujúcich dušičiek, plná neromantických komárov a za horizontom

hrajúcim všetkými farbami sú možno plamene vybuchujúcej elektrárne. Chvílkový náznak možnej ekokatastrofy a mŕtva ryba vo vode sú len macguffiny – falošné stopy pre diváka. Žiadna červená planéta sa neblíži (*Melancholia*, 2011), hoci aj u Triera zaznelo, že všetko mohlo byť inak.

Streťávka troch nádejných párov a dvoch navonok spokojných singlíkov vyznieva čoraz viac ako nezmyselný nápad, úvodné prekvapenie vyvolá zlosť namiesto radosti, spoločenské pozérvstvo vystriedajú lamentácie nad premárnenými životmi a vzťahmi, ktoré sa minuli účinkom. Všetko zle. Pocit zbytočnosti, vrátane sedenia v kine a dýchania cez rúško. Existenciálna ničotnosť (pri veľkej dávke fantázie) pripomína atmosféru „stojatej vody“ s prototypom „zbytočného človeka“ v ruskej literatúre 19. storočia. *Šľachtické hniezdo*, *Ujo Váňa*, *Platonov*, *Oblomov* sa stali inšpiráciou pre jedinečné filmové adaptácie v réžii Andreja Končalovského a jeho brata Nikitu Michalkova. Na tak trochu spustnutých letných vidieckych dačiach zabíja znudená spoločnosť čas prázdny rozjímaním a nekonečnými debatami, chvílkové nadše-

nie prechádza do apatie a lúboštné vzplanutie sa končí sebaľúťou.

Predstaviť si Čechova či Turgeneva vo fínčine je komické, ale nie nemožné. Problém je však inde. Naše povedomie o fínskom filme naráža na kultúrne stereotypy. Zo severských kinematografií poznáme fínsku asi najmenej, keďže roky ju v našich končinách zastupujú iba klubové filmy Akiho Kaurismäkiho – s postavami málovravných lúzrov a smoliarov, ktorých život plynie v nezáživnej všednosti alebo ktorí práve prišli o prácu. Stoja v kontraste k inému obrazu, ktorý je u nás hlboko zakorenený: obrazu drsných statných chlapov z hokejového „Suomi“. Ani výrečné blondavé tridsiatničky, ktoré sa dokážu odviazať aj pritúliť, nemajú nič spoločné s predstavou bezdotykovej chladnej severskej krásky ani s mierne pribrzdenými postavami v podaní Kati Outinen.

Víkend na chate je taký prostý, až nás zvädza hľa-

dať nadstavbu. Posledný pokus: čo ak ide o hru na manipuláciu, ktorá je testom aj pre diváka? Či sa chytí do pasce vyumelkovaného sveta s predstieranými emóciami, vybuchujúcim šampanským a girlandami? Hneď úvodná babská jazda autom s obrovským klobúkom proti slnku a s nohami vyloženými na palubnej doske je podozrivá: evokuje skôr jazdu v smere Miami na partičku *Priateľov* po ix rokoch než na fínsky vidiek. Uveríme tomuto amerikanizovanému obrazu fínskej spoločnosti? Alebo ide o fínsku evitovku?

Po covidovej stojatej vode môže byť pre niekoho *Víkend na chate* intelektuálne podvyživený, niekomu však môže poslúžiť ako nenáročný návrat do spoločnosti. Tak čo, spolužiaci zo strednej, dáme najbližšiu streťávku opäť na chate? Na zdravie – skáľ! ◀

Víkend na chate (Seurapeli, Fínsko, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Jenni Toivoniemi KAMERA Jarmo Kiuru STRIH Samu Heikkilä HRAJÚ Emmi Parviainen, Eero Milonoff, Christian Hillborg, Laura Birn, Iida-Maria Heinonen, Paula Vesala, Paavo Kinnunen, Samuli Niittymäki MINUTÁŽ 118 min. HODNOTENIE ●●● PREMIÉRA (SK) 9. 7. 2020 (film na Slovensku uvádza Kino Lumière)

— text: Mária Ferenčuhová
— foto: HITCHHIKER Cinema —

Čierne zlato, divoký východ a domorodci

Podobne ako pred rokom film *Obliehanie mesta* Zuzany Piussi a Víta Janečka aj snímka Dominika Jursa *Zlatá zem* sa venuje téme dobývania nerastného bohatstva ukrytého hlboko v zemi. Tentoraz nejde o ťažbu zlata či bentonitu v turisticky exponovaných Kremnických vrchoch, ale o vôľu americkej spoločnosti *Alpine Oil & Gas* nájsť a vyťažiť ropu a zemný plyn na severovýchode Slovenska.

— Z *Obliehanie mesta* vieme, že naše zákony o nerastnom bohatstve sú z roku 1988 a že ťažiarne spoločnosti sa usilujú ovplyvniť ich novely tak, aby sa pri rozhodovaní o ťažbe čo najmenej „zaťažovali“ samosprávy. Ťažiarne tak prichádzajú na vytypované územia už s množstvom povolení a obyvateľstvo sa snažia obísť, prípadne zastrašiť. Práve miestny odpor obyvateľov proti praktikám spoločnosti *Alpine Oil & Gas*, ale i firmu, ktoré si najala na spoluprácu, zachytáva *Zlatá zem*. Vývoj kauzy prieskumných ropných vrtoch na východnom Slovensku, kde aktivisti po vyčerpávajúcom, urputnom boji v tomto konkrétnom prípade napokon ťažiarov „vyhnali“, bol v rokoch 2016 až 2018 mediálne dosť dobre pokrytý, dohľadať sa dajú aj blogy aktivistov. Jursa však celý príbeh sumarizuje a zároveň prináša množstvo nových, výsostne filmových okamihov.

— Film postavil na paralelu s ropným dobývaním amerického kontinentu, pri ktorom ťažiarne ignorujú vôľu i práva domorodého obyvateľstva. V záhrade jedného z protagonistov sa zjaví indiánske típi, nad miestom, kde sa pokusne víta, zasa pribudne strážca-samorast, ktorý bdie nad krajinou ako totemový kôl, a v závere filmu aktivisti po odchode „ropákov“ vyfajčia pri ohni symbolickú fajku mieru. Dokonca sa v *Zlatej zemi* objaví aj skutočný severoamerický Indián a preberá s protagonistami postupy ťažiarov, akých bol sám svedkom. Paralelu divokého východu s divokým západom dotvára aj hudba, v ktorej sa využívajú nástroje charakteristické pre štýl country a nenápadne sa v nej varujú „morriconiovské“ motívy. Jursa však východoslovenskú krajinu filmársky „nekolonizuje“ ani neexotizuje umelými motívami. Skôr hľadá

slovanský náprotivok indiánskych prvkov – či už vo vrkočatom (jánošíkovskom) účese protagonistu, v jeho rezbárskom umení alebo v pohansko-kresťanskom prístupe ku krajine. V kombinácii s pôsobivými zábermi zalesnenej zvlnenej krajiny a polí zjazvených zásahmi ťažiarov je tak výsledok nenásilný a umelecky presvedčivý.

— Napriek súladnej forme však film harmonický nie je; naopak, je plný emócií, hnevu a agresie, miestami hraničiacej so šikanou alebo s lynčom. No kým ťažiarne spoločnosť si agresívne maniere „outsourcuje“ – najíma si poľských robotníkov či slovenskú SBS-ku a sama sa usiluje vystupovať odborne i zodpovedne –, aktivisti v sebe nesú celú škálu emócií i kultúrnych nánosov a stereotypov; občas potom nie je ľahké, ba ani možné vnímať ich len pozitívne. A práve v tom vidím komplexnosť Jursovho filmu. Napriek tomu, že sa jednoznačne prikláňa na stranu obyvateľov, svoj film nestavia na téze o dobrých domácnostiach a zlých votrelcoch, ale na zreteľnom zobrazení nevyrovnanosti síl stojacich proti sebe. Ich kontrast presne vystihuje prirovnanie, ktoré vo filme vysloví jeden z protagonistov: ťažiarne sú ako veľkí cvičení psi, kým aktivisti sú len zúriví malí psíci na priedomí, ochotní položiť za svoje schodíky život.

— V *Zlatej zemi* vidia protagonisti svoje víťazstvo vzhľadom na platnú legislatívu a mocenskú pasivitu úradov ako lokálne a zrejme aj dočasné. Zúrivé malé boje s nasadením všetkých síl však majú nepochybne zmysel. Je zúfale, že sa musia diať aj v čase, keď sa Slovensko v rámci tzv. Parížskej dohody zaviazalo, že do roku 2030 zníži uhlíkové emisie v porovnaní s hodnotami z roku 1990 o 40 percent a bude sa usilovať o uhlíkovú neutralitu. ◀

Zlatá zem (Slovensko, 2020) SCENÁR A RÉŽIA Dominik Jursa KAMERA D. Jursa, Maxim Klujev, Michal Furda, Peter Važan,

Boris Gomolčák, Martin Tokár, Radka Šišuláková, Jozef Čábo, Pavol Wolf HUDBA Martin Barabáš

MINUTÁŽ 64 min. HODNOTENIE ●●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 25. 6. 2020

— text: Alexandra Gabrižová /
konzultantka festivalových
stratégií a publicistka
— foto: Netflix —

Dokument kolektívnej pamäti

„Odvalu a inšpiráciu. Pretože tu sa snažíme tancovať a neuhýbať,“ spieva hrdinka 8-minútového upratovacieho muzikálu Sebastiana Lelia. „Vidím hrdzu v kútoch kuchyne i svojej duše.“ Lelio je jedným z 18 režisérov, ktorí počas karantény nakrútili krátke filmy v obmedzených podmienkach svojich domovov. Vznikla z nich antológia *Homemade*.

— Kolekciu producentsky zastrešil čilský režisér Pablo Larraín a réžiou sa na nej podieľajú Paolo Sorrentino, Ladj Ly, Maggie Gyllenhaal či Ana Lily Amirpour. Je reakčnou kronikou karanténneho obdobia pandémie COVID-19, ktoré filmárom prinieslo obmedzenia formálne pripomínajúce radikalizmus Dogmy 95. Larraín oslovil filmárov zo všetkých kontinentov. Ako domácu úlohu im zadal krátke filmové cvičenia. „*Je to ako usporiadať večeru s tým, že môžete použiť len ingrediencie, ktoré máte doma k dispozícii,*“ znie Larraínov komentár.

— Sériu diel s dĺžkou do 10 minút sprístupnil Netflix ako samostatné krátke filmy, ale dá sa vnímať aj ako plynulé pásmo so samostatnou dramaturgickou výstavbou. V úvode ju rámcuje Ladj Ly referenciou na vlastný celovečerný debut *Bedári* (2019), ocenený v Cannes cenou poroty. Chlapec tu vypúšťa dron do izolovaného mikrokozmu predmestia, pozostávajúceho z uzavretých bytových buniek a ich viac a menej šťastných obyvateľov.

— Ocítame sa v obývačke Paola Sorrentina, v tomto prípade v kulisie vatikánskej knižnice, kde sa rozohráva príbeh stretnutia dvoch osamelých plastových figúrok. Pápež a kráľovná Alžbeta sa spolu neplánovane ocitnú v karanténe vatikánskeho sídla. Režisér na rozpovedanie príbehu využíva všetky dostupné scénografické pomôcky svojho obydli. V kuchyni dôjde k šokujúcemu odhaleniu, že hlava Veľkej Británie nevie uvariť čaj. Sorrentinovo ovládanie filmovej reči vedie diváka k plnému emočnému zásahu aj napriek tomu, že namiesto živých hercov sa pozerá na neproporčné figúrky z obchodu so suvenírmi. Jeho príspevok je jedným z najpodarenejších momentov antológie.

— Dramaturgia pásma ponúka najrôznejšie prístupy k látke: od inscenovaných žánrových filmov k osobným videodenníkom. Izolácia sa kreatívne pretavila do zvolených

technických prístupov. Využíva sa zoom (Larraín), whatsappová skupinová konverzácia (Nyoni), voyeur-ský dron (Ly), iPhone namiesto kamerovej techniky (skoro všetci) aj analógové denníkové zápisky. Rachel Morrison píše audiovizuálny list svojmu päťročnému synovi, Gurinder Chadha otvára dvere do svojej energicky eskalovanej domácnosti s dvomi dospievajúcimi deťmi, ktorá sa pod vplyvom zlúčenia v izolácii zásadne stmelí. Johnny Ma nakrúca v karanténe v Mexiku vyznanie svojej matke, ktorá ho zrejme nikdy neuvidí, pretože nepozera Netflix a so synom nie je v kontakte. Pásmo uzatvára apokalyptický denník Any Lily Amirpour – jej cesta bicyklom po vyludnenom hollywoodskom chodníku slávy. „*Ako by som mohla tvoriť fikciu, keď sa nám priamo pred očami odohráva science-fiction?*“

— Kvalitatívna nevyváženosť jednotlivých domácich úloh vo výsledku nevyrušuje. Konceptia spojenia režisérskych začiatočníkov (Gyllenhaal, Stewart) s etablovanými tvorcami podporuje formát hry a hodí sa do skladačky improvizácií, ktoré často vznikli v priebehu len niekoľkých hodín či dokonca minút (jednozábierovka Nadine Labaki a Khaleda Mouzanara počas poľnohospodárskeho výstupu ich dcéry a plyšového jednorožca). Ostatne, práve krátky film dokáže uniesť všetky formy experimentovania, kreativity a spontánnosti gesta a zachovať si pritom čistou autentickú výpoveď. Pásmo *Homemade* vo svojej rozmanitosti zakonzervovalo paletu emócií, ktoré sa po týždňoch medzi štyrmi stenami hmýria v našich hlavách, a to z neho robí dokument kolektívnej pamäti.

— Ostáva dúfať, že filmy si dokážu nájsť cestu k divákovi artovej kinematografie a k matke Johnnyho Maa aj cez tento distribučný kanál. ◀

Homemade (Čile, Taliansko, 2020) KOLEKCIA 17 KRÁTKYCH FILMOV, KTORÉ NAKRÚTILO 18 REŽISÉROV SVETOVÉHO MENA

PRODUKCIA Pablo Larraín, Juan de Dios Larraín, Lorenzo Mieli MINUTÁŽ cca 4 až 10 min.

HODNOTENIE ●●●●¼ DISTRIBUČNÁ PLATFORMA 30. 6. 2020 Netflix

Posledných pár mesiacov

— text: Erik Binder / filmový publicista —

Slovensko je bezpochyby hokejová krajina, ale počas poslednej dekády bodujú domáci športovci viac vo futbale či v cyklistike. Aj frustrovaní fanúšikovia hľadajú viac týmto smerom. I keď to nebolo zámerom režiséra Mareka Vaňousa a jeho dokumentu *Hokejový sen*, na konci filmu sa divák dopracuje k podobným úvahám nad úpadkom hokeja na Slovensku.

V *Hokejovom sne* sledujú diváci dva paralelné príbehy. Útočník Ladislav Nagy je tesne pred odchodom do športového dôchodku, zatiaľ čo nádejný center Jonáš Pahuli má iba desať rokov. Drvivá väčšina filmu sa odohráva v Košiciach – v tamojšej ľadovej aréne, u Jonáša doma, v Nagyovom aute a podobne.

Nejde o profilový životopisný film o Nagyovi, ale v podstate iba o pozorovanie posledných mesiacov jeho hokejovej kariéry v roku 2019: od zranenia cez play off Košíc s Popradom až po hokejové majstrovstvá sveta, ktoré boli vlni práve v Košiciach a Bratislave. Režisér tak, pochopiteľne, dopredu nepoznal dôležité body svojho scenára a mu-

— foto: promovie —

sel si počkať na to, ako dopadnú Košice v domácej lige a kam sa slovenská reprezentácia dopracuje na majstrovstvách.

Výsledok poznáme – ani Košice, ani národný tím nečakal happyend. Napriek tomu je dobre, že dokument nepôsobí ako kritika pomerov v slovenskom hokeji či ako povzdych nad jeho postupným úpadkom. Iba sleduje záver kariéry hviezdy NHL a dodáva nádej v podobe mladých talentov. Takýto prístup môže byť otázný a dá sa uvažovať aj nad tým, či by nemal väčšiu výpovednú hodnotu plnohodnotný materiál o pôsobení Nagya v reprezentácii či NHL. Pri forme, ktorú si Marek Vaňous zvolil, sa však dá povedať, že s látkou urobil, čo sa dalo. Zároveň trochu zamrzí, že z filmu sa nedozvieme v podstate nič o Nagyovom súkromí. ◀

Hokejový sen (Slovensko, 2020) RÉŽIA Marek Vaňous
SCENÁR Dominik Križ KAMERA Vladimír Breburda, Dušan Jarošík,
Pavol Varga STRIH Ivan Romančík ÚČINKUJÚ Ladislav Nagy,
Jonáš Pahuli MINUTÁŽ 80 min. HODNOTENIE ● ● ●
DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 9. 7. 2020

Neškodný film pre nenáročných fanúšikov

— text: Mária Ferenčuhová —

— foto: PubRes —

Dokumentárny film mladého českého režiséra Šimona Šafránka *Meky* mal byť podľa slov producentov hlbokou osobnou sondou do postojov legendy slovenskej pop-music Miroslava Žbirku. Zároveň mal približovať historický kontext posledného polstoročia populárnej hudby. Tvorcom sa však podarilo predovšetkým „vyladiť“ na bity Žbirkovej tvorby. Divákovi nimi sprostredkovali čosi, čo by sa dalo nazvať energickou kolážou archívnych dokumentov.

O Žbirkových názoroch a vyznávaných hodnotách sa dozvieme len to, čo už vieme a čo platí prakticky pre všetkých umelcov: žije najmä hudbou, ktorá ho naplňuje a dokáže ju robiť zo všetkého najlepšie... No i ten najzaujímavejší umelec musí občas robiť aj iné než len kreatívne rozhodnutia. Tomuto aspektu spevákovho pôsobenia v časoch tvrdej i mäkkejšej normalizácie, ale i celkovému ekonomicko-ideologickému fungovaniu vtedajšieho šoubiznisu sa tvorcom podarilo vyhnúť veľkým oblúkom. Z tohto hľadiska je jediným produktívnym okamihom scéna, kde Laco Lučenič vysvetľuje svoju frustráciu z toho, ako socialistický hu-

dobný priemysel podceňoval význam hudobnej produkcie a postprodukcie, na ktorej Mekyho hudba istý čas do veľkej miery stála. Bez tejto scény by aj naznačovanie tvorivej rivality hudobníkov vyznelo len ako povrchný vtíp. Ale aj temnejšie body v Mekyho osobnom príbehu – smrť brata, nehoda Mariky Gombitovej či rozvod s prvou partnerkou – sú načrtnuté len veľmi povrchne, akoby na Žbirkov život ani nemali dosah. Predstavujú len výkyv nálady, chvíľkovú zmenu energie.

Šafránek sa nedostal Mekymu pod kožu a nemal veľkú chuť rozoberať zákutia socialistického hudobného priemyslu. Ak sa na jeho energickú montáž hudby a archívnych materiálov, ktoré však nestrihal dôsledne ani historizujúco, nenaladíme, z filmu si odnesieme len minimum. ◀

Meky (Slovensko, Česko, 2020) RÉŽIA Šimon Šafránek
SCENÁR Honza Vedral, Š. Šafránek KAMERA Martin Žiaran
STRIH Šimon Hájek MINUTÁŽ 80 min. HODNOTENIE ● ● ●
DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 16. 7. 2020

— text: Barbora Gvozdjaková
/ filmová publicistka —
foto: archív SFÚ/Vladimír Vavrek —

1

Príbeh vzdorujúceho štvanca

V rubrike TV tip predstavujeme archívne slovenské filmy zaradené do aktuálneho televízneho vysielania. Tentoraz priblížime snímku *Život na úteku* (1975), ktorú v auguste odvysielala RTVS.

V roku 1975 doznievalo tridsiate výročie Slovenského národného povstania a do kín pri tej príležitosti vstúpil film *Život na úteku*. Režisér Jozef Režucha ho nakrútil s kameramanom Vincentom Rosincom, hudbu zložil Svetozár Stračina a kostýmy navrhol Milan Čorba. Scenár napísal podľa svojej rovnomennej poviedky prozaik Emil Kadnár. Predlohu vybrali z niekoľkých desiatok textov, ktorými autori zareagovali na výzvu Koliby k spomínanému výročiu. *Život na úteku* možno aj preto zaradiť k filmom, v ktorých sa preceňoval význam komunistickej ideológie v protifašistickom odboji.

V centre filmového aj literárneho príbehu stojí reálna postava slovenských dejín – dôstojník letectva Ľudovít Kukorelli. Počas druhej svetovej vojny bol organizátorom a veliteľom partizánskych jednotiek na východe Slovenska. Do protifašistického odboja sa zapájal od roku 1939 – pre skupinu piešťanských letcov zorganizoval útek do Juhoslávie (ktorý bol však odhalený), iným vlastencom zase pomáhal prebehnúť do Maďarska. Za jeho činy ho mnohokrát súdili, ale trestu sa vždy vyhol (raz ho amnestovali a viackrát utiekol). V roku 1943 sa stal náčelníkom štábu partizánskej brigády Čapajev. Na starosti mal zaobstarávanie munície, jedla a liekov. Pre príslušníkov skupiny vybavoval občianske preukazy na falošné mená a zaisťoval kontakt s vojenskými posádkami. *Život na úteku* mapuje Kukorelliho dôstojnícky život, zatiaľ čo časť jeho života, keď sa pridá k partizánom, sfilmovali o štyri roky neskôr v snímke *Chod' a nelúč sa* (1979), takisto pod taktovkou Jozefa Režucha a podľa scenára Emila Kadnára.

„Príbeh, ktorý som nakrútil, zobrazuje akési zodvihnutie opony pred tými dejstvami života Kukorelliho, ktoré čitateľ ani divák dosiaľ nepoznal. Nenačítali sme hrdinu ako náčelníka partizánskej brigády Čapajev, ba ani ako účastníka bojov, ktoré sa odohrávali v našich horách. Zaoberali sme sa asi trojročným výsekom života predtým. Pokúsili sme sa verne preniesť na plátno život letca-dôstojníka, ktorý bol nadchnutý pre česko-

slovenskú politickú orientáciu už na prelome prvej československej republiky a tzv. slovenského štátu. Nechcel však prislúchovať českým ani slovenským nacionalistom, a tak volil cestu politického štvanca,“ vysvetľoval režisér filmu v časopise *Život*. Režucha zobrazuje Kukorelliho cieľene bez páťosu, bez veľkých explózií či vyhadzovania mostov do vzduchu. Zobrazuje príbeh nenápadného hrdinu, ktorý splýva s ostatnými.

V hlavnej úlohe sa predstavil Milan Kňažko. Hercovi, ktorý 28. augusta oslávi 75 rokov, chýbalo v čase distribučnej premiéry filmu, čo bolo 22. 8. 1975, iba niekoľko dní do tridsiatky. Na 14. festivale českých a slovenských filmov v Brne v roku 1976 ho vďaka výraznému a presvedčivému vykresleniu hlavnej postavy vyznamenali cenou za mužský herecký výkon. V časopise *Film a doba* charakterizovali Kňažka v súvislosti s Kukorellim ako herca, ktorý „má všetky herecké i fyzické predpoklady na stvárnenie vsuktu hrdinských postáv i rolí, vyžadujúcich od ich predstaviteľa značnú fyzickú výkonnosť.“ Okrem Kňažka si vo filme zahráli Olga Borodáčová (Kukorelliho domáca), Ivan Mistrík (nadporučík Andrejko), Elo Romančík (major Zvara) aj český herec Jan Tříska (Vašek).

Recenzent Slavo Rosenberg v texte *Príbeh o túžbe vzdorovať* v denníku *Pravda* píše, že na rozdiel od iných filmov o Povstaní, pri ktorých sa tvorcovia inšpirovali témou a potom často vytvorili svoj vlastný príbeh, Režuchova snímka hovorí o reálne žijúcom človeku. Rosenberg charakterizuje jeho film ako nenápadný. Vyzdvihuje snahu režiséra o vyváženosť formy a obsahu aj to, že v konečnom dôsledku tvorcovia nepodľahli pokušeniu prezentovať seba samých vlastnými vylepšeniami príbehu.

V čiernobielej snímke *Život na úteku* sa okrem slovenčiny hovorí nemecky a česky, avšak slovenský preklad cudzojazyčných dialógov vo filme chýba. Vojenskú techniku si slovenskí filmári zapožičali od poľských susedov, ktorí ju v danom čase používali na cvičné účely. ◀

1 *Život na úteku* (r. Jozef Režucha, 1975) Jednotka RTVS → 16. 8.

**E. Gubčová, V. Macek,
E. Šošková (eds.):
Rudolf Urc.
Tvorca a interpret histórie**

(FOTOFO, SFÚ, SFTA,
Bratislava, 2019, 271 strán)

Cenu Petra Miháliku za celoživotný prínos slovenskej filmovej vede si vlani počas Týždňa slovenského filmu prevzal Rudolf Urc. Zákutia aj mílniky jeho profesionálnej dráhy, počas ktorej ovplyvňoval slovenský film nielen ako dramaturg a režisér, ale aj ako pedagóg, publicista a teoretik, mapoval pri tej príležitosti odborný seminár *Rudolf Urc. Tvorca a interpret histórie*. Príspevky, ktoré na ňom odzneli, prináša teraz rovnomený zborník. Zostavili ho Eva Gubčová, Václav Macek a Eva Šošková. Okrem ich textov obsahuje zborník aj príspevky kolegov z televízie, filmu, dokumentaristov i animátorov, teoretikov aj pedagógov VŠMU. Pohľady z rôznych perspektív podávajú napríklad Marcela Plítková, Katarína Minichová, Ingrid Mayerová, Petra Hanáková, Eva Vženteková, František Jurišič, Ondrej Slivka, Peter Ulman a Ivana Laučíková, ktorá Urca vidí ako „otca“ animátorskej generácie 90. Čitatelia v zborníku nájdu aj Urcov rozsiahly rozhovor do projektu FTF VŠMU Oral History a Urcov text o jeho filme *Osudné dni* (1969), ktorý sa „stratil“.

**Romana Javorčeková:
Čas na priestor
súkromia a priestor
verejnosti**

(SFÚ, ASFK, Bratislava, 2020, 200 strán)

Najnovším prírastkom knižnej edície filmologického časopisu *Kino-Ikon* Cinestézia je profil významnej českej dokumentaristky Heleny Třeštíkové. Napísala ho filozofka a estetička Romana Javorčeková. V knihe *Čas na priestor súkromia a priestor verejnosti* sa zamerala na motív domova, bývania a priestoru, ktorý s nimi súvisí. Kniha, ktorú dopĺňajú filmové fotografie, je rozdelená na dva bloky – *Priestory bývania a domov* a *Priestory „nebývania“ a esencia domova*. Téma sa v rôznej intenzite a podobách objavuje v celej Třeštíkovej tvorbe už od školského cvičenia *Živá voda* (1972), v ktorom sleduje, ako vodná priehrada vymaže z mapy dedinu, až po režisérkin zatiaľ posledný film *Forman vs. Forman* (2019). V profile režiséra, ktorý v detstve počas vojny prišiel o rodičov, potom býval po internátoch, podnámoch a emigroval bez rodiny, rezonuje téma odlišne než v každom z Třeštíkovej časozberných dokumentov, ako *Manželské etudy*, *Katka* či *René*. Motív domova a bývania ako niečoho, čo podlieha premenám v čase, zároveň súznie s touto režisérkinou najčastejšou metódou nakrúcania.

— mak —

**Juraj Lexmann a Ján Grečnár:
Teória zvukového
majstrovstva**

(vlastným nákladom,
Bratislava, 2019, 141 strán)

Zakladateľ Katedry zvukovej skladby FTF VŠMU, hudobný a filmový teoretik, skladateľ a hudobný režisér Juraj Lexmann a hudobný režisér a pedagóg Ján Grečnár ponúkajú súhrn základných poznatkov, návodov a odporúčaní k práci so zvukom vo filme a v televízii. V publikácii objasňujú postavenie zvukovej zložky v audiovizuálnom rozprávaní, vysvetľujú základné kategórie filmového a televízneho zvuku (ticho, atmosféry, ruchy, ľudská reč, hudba), dotknú sa aj základov teórie a histórie zvukovej skladby, fyzikálnych vlastností zvuku, jeho pôsobenia na sluchové orgány a vnímanie. Ponúkajú odpovede aj na praktické otázky, ako tvorivo využiť a vybrať zvukovú a štúdióvu techniku (záznamové zariadenia, mikrofóny, mixážnu techniku) pri nahrávaní (kontaktného) zvuku a hudby, ktorej venujú väčší priestor. A ako s výrazovými prostriedkami pracovať tak, aby pri synchronizácii obrazu a zvuku, strihovej a zvukovej skladbe a mixáži bola výsledkom spojenia zvukovej zložky s obrazom požadovaná výpoveď alebo estetický zážitok.

— jj —

Tenderness/Neha

(Second Run)

Za najlepší slovenský filmový debut od trojice snímok *Jakubiska*, *Hanáka* a *Havettu* v 60. rokoch označil filmový teoretik Martin Ciel v dobovej recenzii v *Kultúrnom živote* film *Neha* (1991) Martina Šulíka. Ide o príbeh dvadsaťročného Šimona, ktorý sa po odchode od rodičov zapletie do komplikovaného vzťahu Márie a Viktora a stane sa súčasťou podivného milostného trojuholníka. Až postupne odhaľuje tajomstvá dvojice a jej minulosť. Snímka, v ktorej trojicu protagonistov stvárnil Gejza Benkő, Maria Pakulnis a György Cserhalmi, vychádza vo formáte blu-ray vo svetovej premiére v britskom vydavateľstve Second Run. Disk okrem samotného filmu v digitálne reštaurovanej verzii ponúkne aj dokument v réžii Michala Michaloviča *O Nehe* (2020) o filme a jeho postavení v slovenskej kinematografii 90. rokov. Súčasťou vydania je aj Šulíkov krátky film *Hurá* (1989) a 20-stranový booklet z pera britského filmového kritika a historika Petra Hamesa, znalca slovenskej aj českej kinematografie. Blu-ray vychádza so zvukom 1.0 mono LPCM audio (48k/24-bit) a ide o regionálne neobmedzenú verziu blu-ray (A/B/C).

— mak —

čo robia

Peter Kerekes

[režisér a producent]

Momentálne píšem pre *Film.sk* text do rubriky Čo robím. V kotyogó buble káva a ja o chvíľu nasadam do auta a idem strihať s Martinom Pigom film *Cenzorka*. Po štyroch rokoch je to prvé leto, ktoré netrávim v väzení. Cenzorku sme točili v ženskej base v Odeze od roku 2016. Večer sa stretávam so štábom cyklu *Budujeme Slovensko*, rozbehli sme druhú sériu. Je to radosť, oslovil som študentov z našej školy, VŠMU, Paulu Reiselovú, Dorotu Vlnovú, Katku Jonisovú, Matúša Ďuranu a Mareka Moučku.

Ondrej Starinský

[programový a produkčný manažér, dramaturg]

Intenzívne pripravujeme 22. ročník festivalu 4 živly (6. – 9. augusta). Tému sme pre koronakrízu zmenili na Exit. Pôvodne plánovanú tému Pravda a lož presúvame na ďalší ročník – určite zostane aktuálna aj v roku 2021. Na prelome septembra a októbra ma čaká druhý pokus s tohtoročným bratislavským Febiofestom, ktorý dva dni pred slávnostným otvorením zrušili karanténne opatrenia. Medzitým sa zastavím na workshope Dox In Vitro pred piešťanským Cinematikom. Na jeseň nás v RTVS čakajú okrem iného premiéry 12-dielnej série o významných slovenských architektoch *Ikony* a 10-dielnej série o storočníci SND. A rád by som aj podovolenkoval.

Dušan Kozák

[majster zvuku]

Poznáte to. Kráčate a zrazu vás niekto osloví: Ahoj, ako sa máš? Tak trochu zaskočený odpoviete: Jednoduché. A dotyčný pokračuje: Čo robíš? Hm... Tu sa zastavíte. Vyrušil si ma. Bol som ponorený do ticha. Prázdniujem. Niekedy sa len tak pozerám. Na ľudí „pod rúškom“. Ale chvíľami aj pracujem. Na zvukovej postprodukcii koprodukčného filmu režisérky Hajni Kis *Iná svorka*, na Letnej filmovej škole na FTF VŠMU a čaká ma spolupráca s Joannou Kozuch na jej pripravovanom animáku *Bolo raz jedno more*. A potom? Hm... Stretávam sa s priateľmi. Teším sa z hravosti. Vie príjemne nakaziť.

Návraty do zlatej éry talianskej kinematografie

Jedným z podujatí 13. ročníka Festivalu talianskej kultúry Dolce Vitaj je výstava Fellini a sladký život Talianska, ktorá sa v rozšírenej podobe presunula z Považskej galérie umenia v Žiline (22. 5. – 12. 7.) do Slovenského národného múzea v Bratislave. Expozícia pozostáva z originálnych filmových plagátov, letákov, fotosiek a diel vizuálnych umelcov, ktoré súvisia so životom a s tvorbou Federica Felliniho. Súčasťou výstavy sú aj dekoláže významného výtvarníka a režisérovho generačného spolupútника Mimma Rotellu, ktoré poskytla galéria Frittelli arte contemporanea z Florencie a grafické listy ďalšieho talianskeho výtvarníka, považovaného za legendu erotického komiksu, Mila Manaru, ktorý bol aj Felliniho priateľom. Spolu s materiálmi k Felliniho filmom sú súčasťou výstavy aj ďalšie, týkajúce sa obdobia, v ktorom svoje filmy natáčal. Výstava približuje štyridsať rokov talianskej kinematografie od roku 1950 do roku 1990 a dotýka sa aj tvorby Luchina Viscontiho, Dina Risioho, Vittoria De Sicu, Piera Paola Pasoliniho, Ettoreho Scolu, Maria Monicelliho, Marca Bellocchia a ďalších talianskych režisérov. Majiteľom vystavovanej zbierky je Enrico Minisini, ktorého archív obsahuje desiatky tisíc originálnych propagačných materiálov talianskeho filmu. Pri príležitosti Felliniho storočnice pripravil Taliansky kultúrny inštitút viacero podujatí, o ktorých sme vo *Film.sk* informovali.

FELLINI A SLADKÝ ŽIVOT TALIANSKA / 22. 7. – 30. 11.
/ Slovenské národné múzeum v Bratislave
/ www.snm.sk / www.dolcevitaj.eu
/ www.iicbratislava.esteri.it

Ako byť cool

Jedného z najvýznamnejších džezových hudobníkov 20. storočia, amerického trubkára a skladateľa Milesa Davisa predstaví film *Miles Davis: Birth of the Cool* režiséra Stanleyho Nelsona. „Film prostredníctvom archívnych záberov i nových rozhovorov s významnými hudobnými historikmi a Davisovými osobnými priateľmi zobrazuje jednotlivé časti jeho tvorivého života a spája ich do celku,“ ozrejmjuje zostavovateľ cyklu Miro Ulman. Okrem vzácných archívnych záberov, fotografií, štúdiových kreácií Milesa Davisa

vidia diváci aj ďalších umelcov a osobností, ktoré súvisia s jeho životom, ako napríklad herečka a šansonierka Juliette Gréco, hudobníci Quincy Jones, Herbie Hancock, Carlos Santana, Ron Carter, Wayne Shorter alebo hudobný producent Clive Davis. Miles Davis bol vizionár a inovátor, a to nielen v oblasti inštrumentálneho džezu; jeho hudba ovplyvnila viaceré žánre vrátane rokenrolu a hip-hopu. Film o jeho živote a tvorbe mal premiéru na minuloročnom festivale Sundance.

MUSIC & FILM / 19. 8. ▶ 20.30
/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Reštaurácia spojila Janka Hraška, Lilli Marlen a Panpulónov

Posledné dve projekcie čakajú dlhodobý projekt prehliadky Digitálne kino 1955 – 1975. Tvoria ju krátkometrážne snímky, ktoré digitálne reštauroval Slovenský filmový ústav. V auguste uvedie filmy z rokov 1970 – 1972: *Lilli Marlen* (r. Peter Mihálik), *Gran Canaria* (r. Karol Skřípský), *Majstrovstvá sveta* (r. Milan Černák), *Kým sa ucho neodbije* (r. Jaroslava Havettová), *Sobotienka ide* (r. Vlastimil Herold) a upútavku na film *Ela Havettu Lalie polné*. Ďalšie pásmo filmov z rokov 1973 – 1975 zahŕňa tituly *Tandemista* (r. Vladimír Lehký), *Janko Hraško u kúželníka* (r. Viktor Kubal), *Vystrúhať znovu dreveného koníka detstva* (r. Vlado Kubenko), *Kalište* (r. Vlado Kubenko), *Nemecká* (r. Peter Solan), *Panpulóni* (r. Ivan Popovič) a *Miliardy kvapiek života* (r. Milan Černák). Projekt Digitálne kino 1955 – 1975 bol v programe Filmotéky Kina Lumière od septembra 2019. Každý mesiac sa premietalo pásmo digitálnych kópií najmä dokumentárnych, ale aj animovaných a reklamných slovenských filmov.

DIGITÁLNE KINO 1955 – 1975 / 10., 24. 8. ▶ 18:40/18.30
/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

REDAKČIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ
PODUJATIA SA USKUTOČNIA PODĽA AKTUÁLNYCH POKYNOV, KTORÉ SA
MÔŽU MENIŤ V ZÁVISLOSTI OD NARIADENÍ VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

— pripravila Jaroslava Jelchová —

1 — Miles Davis: Birth of the Cool —

foto: Pannonia Entertainment

2 — Janko Hraško u kúželníka — foto: archív SFÚ

CTIBOR FILČÍK

Herectvo mal ako konička. Potom ho Andrej Bagar zlákal do martinského divadla. Neskôr bol takmer štyri desaťročia členom činohry SND. Často stvárňoval komplikované charaktery, ale bol aj hlasom rozhlasových rozprávok. Výrazné príležitosti mu priniesli filmy ako *Štyridsaťštyri* (1957), *Kapitán Dabač* (1959), *Jánošík* (1962 – 1963) či *Námestie svätej Alžbety* (1965) a nakrúcal aj pre televíziu. Tam vznikla aj *Krotká* (1967). Partnerkou Ctibora Filčíka je v nej mladučka Magda Vášáryová. Pri príležitosti hercovej storočnice ho pripomína v nasledujúcom texte.

— Vždy som ho oslovovala „milý pán Filčík“, nikdy inak. Osobne sme sa prvýkrát stretli pri príprave natáčania Dostojevského novely *Krotká*. Adaptácia režiséra Stanislava Barabáša zozbierala množstvo zahraničných cien, ale na dvadsať rokov skončila v trezore. Po natáčaní *Markety Lazarovej* som sa zaprisahala, že filmovať už nebudem. Barabáš aj pán Chudík na mňa enormne tlačili a prehovárali ma. K ich tlaku sa nakoniec pridal aj pán Filčík a možno práve jeho láskavý prístup, ktorý trval po celý čas natáčania, rozhodol, že som sa podvolila. Tým sa začalo veľké priateľstvo skúseného herca s večne rebelujúcou Magdou. Nespájalo nás hranie, o tom sme sa nikdy nerozprávali. Iba raz, keď sa ma pred bozkávacou scénou so sklopenými očami ticho spýtal, či mi nebudú prekážať jeho nalepené fúzy, ktoré nemusia držať a môžu skončiť v mojich ústach. Len som zavrtela hlavou, ešte som nemala skúsenosti s milostným bozkávaním. Neskôr mi bolo aj smiešne, ako nesmel sa pýtať. Obľetovali ho krásne modelky. Navštevovali ho aj na pláci a spoza kulís som sledovala, ako si mu sadajú na kolená. Mala som skoro 19 rokov, ale bola som neskúsené trdlo. Vycítil to, a tak ma jemne viedol náročnými scénami, aby som sa cítila komfortne. Nikdy som sa mu za to nepoďakovala. Spomínam to preto, že pán Filčík bol mimoriadne jemný človek. Hovorilo sa, že je potomkom šľachtica, u ktorého slúžila jeho matka.

— Naše priateľstvo vzniklo vymieňaním si kníh a politizovaním. Keď zistil, že som „správne“ antikomunisticky orientovaná a o histórii viem aj to, čo nebolo v učebniciach, zasvätil ma do svojho vzťahu s Magdou Lokvenovou a jeho nepríjemných dôsledkov. Pani Magdu som v sprievode svojej sestry spoznala už ako trinásťročná. Aj jej dvoch synov a ich otca Gustáva Husáka. Keď sa o ňom v čase normalizácie písalo, vedela som, čo je falzifikát a čo pravda. Dodnes si na to spomeniem, keď stojím pri konečne priznanom hrobe pani Magdy neďaleko rovu mojich rodičov.

— S pánom Filčíkom sme po skúškach sedávali v televízii alebo divadle a rozprávali sa, inokedy som po predstavení chodila k nemu do bytu na Zámockých schodoch. Debatovali sme do noci. Okrem pár hodín totiž nemožno spať. Inak si čítal alebo cez okno mlčky sledoval Dunaj. Nikdy mi nepovedal, čo mu vtedy išlo hlavou.

— V čase *Krotkej* som odmietla nastúpiť na VŠMU do ročníka pána Chudíka. Veľmi ma nahovárali, ale vybrala som si štúdium sociológie na Univerzite Komenského. A tak som mala vždy v zásobe témy, ktoré sme mohli rozoberať. Sťažovala som sa na niektoré prednášky z leninizmu (Marxa prednášali celkom zaujímavovo profesori Suchý a Kusý) a v tom sme si veľmi rozumeli. Mohol sa predo mnou otvorene vyjadrovať proti režimu. Často hodnotil niektoré postoje kolegov a kolegýň a vystríhal ma pred ich oportunistom. Na revanš som mu vysvetľovala postoje českých režisérov, s ktorými ma spájali rovnaké debaty (Jireš, Schorm, Weigl) a prekladala som mu články z pašovanej poľskej *Kultúry*. A tak som s pánom Filčíkom roky študovala slovenskú spoločnosť, názorovo som pri ňom dozrievala. Naposledy sme sa intenzívnejšie stýkali pri skúšaní Ostrovského *Výnosného miesta* v SND. Výsostne politická hra bola pre nás ďalšou zásobárňou tém – korupcia, pasivita, neschopní ľudia vo funkciách, provinčnosť...

— Mal oslabené srdce a občas i ukrutné bolesti, v ktorých aj zomrel. Dnes by mu urobili bajpasy a bol by tu dlhšie. Nikdy na neho nezabudnem a nedovolím, aby sa na neho zabudlo. Nielen pre to vzácné priateľstvo, za ktoré som dnes vďačnejšia ako pred päťdesiatimi rokmi, ale aj preto, lebo ma naučil hovoriť tri vtipy. Jeden o holuboch v nákladiaku, jeden o dojení a jeden o blate. Musela som mu ich prerozprávať a on ma opravoval, lebo vtipy nielen okamžite zabúdam, ale ani ich neviem rozprávať. On v nich bol majster, veľa sme sa nasmiali.

— Milý pán Filčík, dodnes si ich pamätám, prisahám, tie tri. Nezabudla som ich. ◀

— text: Magda Vášáryová —

foto: Vreckári (1967)

archív SFÚ/Margita Skoumalová —

Marché du Film online. Úplne ako v Cannes?

Tohtoročný Medzinárodný filmový festival Cannes, plánovaný na 12. – 23. mája, sa napokon nekonal. Pokiaľ ide o jeho trhovú súčasť Marché du Film, určenú filmovým profesionálom, organizátori ju presunuli na internet.

Od 22. do 26. júna sme tam v online pavilóne Slovenský film ako zástupkyne Národného kinematografického centra (NKC) a Slovenskej filmovej agentúry (SFA) reprezentovali slovenský audiovizuálny priestor.

Na akcii, ktorú spoza svojich počítačov navštívili aj ďalší slovenskí filmoví profesionáli, sa konalo 1200 trhových projekcií a v rámci nich sa premietalo aj 10 slovenských filmov. Jeden pripravovaný projekt, na ktorom sa Slovensko koprodukcne podieľa, predstavila platforma Goes to Cannes. Celkovo online verzia trhu spojila 10-tisíc účastníkov zo 122 krajín sveta a predstavila 3500 hotových a pripravovaných filmov. „Bolo to úplne ako v Cannes,“ hodnotili v záverečnej správe online trh organizátori, ktorých potešili komplimenty účastníkov na spoľahlivosť platformy a jej intuitívne používanie. Niektorých táto správa jemne pobavila. Orientáciu na jednotlivých webových podstránkach filmového trhu ani v partnerskej online databáze Cinando by za ústretovú k používateľom či intuitívnu neoznačili. Podľa iných bola užívateľsky v poriadku. Problém bol skôr v tom, že ju mnohí nevyužívali. Keďže dali prednosť emailom, WhatsAppu, Zoomu či Skypeu, oficiálna platforma Talque sa minula účinkom. Aj napriek snahe trhu o zorganizovanie rýchlych stretnutí (tzv. speed meeting), prebehla väčšina našich online schôdzok na základe preddohodnutých termínov.

Na podobných trhoch ako zástupkyne NKC a SFA predstavujeme slovenské filmové prostredie: možnosti a podmienky nakrúcania, podporné schémy, pripravované a dokončené slovenské projekty, aj relevantných jednotlivcov, spoločnosti a inštitúcie. Pomáhajú nám k tomu katalógy a iné vlastné špecializované materiály. Niektoré pripravíme v našej réžii, niektoré nám dodajú profesionáli z praxe. Tento rok sme všetky materiály nahrali na stránku nášho pavilónu *Slovenský film*, aby ich tu našli naši partneri, ale aj náhodní „návštevníci“. No počas online stretnutí sa, logicky, nedalo na tieto pomôcky celkom spoľahnúť. Podávanie informácií sa tak výraznejšie než po minulé roky rozdelilo na rozhovor o tom, čo/koho zúčastnení zástupcovia festivalov alebo industry platforiem hľadajú a následné vyberanie, zvyrazňovanie, prepájanie.

Spontaneitu prvých stretnutí mala čiastočne nahradiť funkčnosť. Algoritmus nástroja *Match and Meet*, ktorý mal uľahčiť nájdenie vhodného partnera, však fungoval zvláštne, a tak sme nové kontakty hľadali radšej

„manuálne“. Vďaka tomu sme sa zoznámili s profesionálmi, s ktorými by sme sa naživo asi nestretli. Navyše, na trh tento rok „prišli“ aj tí, ktorí ho pre vyťaženosť či vysoké náklady v minulosti nenaštítli. Virtualita akcie priniesla aj ďalší príjemný bonus – prehľad o návštevníkoch pavilónu a evidenciu vzájomnej komunikácie s nimi.

Marché du Film poskytol priestor aj pitchingovým fórám, mohli ste tu sledovať nové trendy a vytvoriť si obraz o vkuse jednotlivých partnerských festivalov a platforiem. Slovenská filmová agentúra zorganizovala v rámci networkingových aktivít dva online panely. Prvý, nazvaný Budúcnosť je zelená: Európske partnerstvo, sa zamerával na tému environmentálnej produkcie. Predstavil aktivity projektu Green Screen, ktorý vytvárať spolu s ďalšími partnermi v EÚ a prezentoval nový projekt európskej uhlíkovej kalkulačky pre AVD. Na vývoj kalkulačky sme získali grant z programu Interreg Europe. Ten chce nájsť všeobecný nástroj, ktorý by filmárov a tvorcov audiovizuálneho obsahu v najširšom slova zmysle inšpiroval k udržateľnej produkcii, ale zároveň by nechal priestor pre ekologické stratégie regionálnych a národných audiovizuálnych fondov. Panel sledovali desiatky divákov a mal dobrú spätnú väzbu so zaujímavými podnetmi od zahraničných filmových profesionálov. Druhý panel sa venoval nakrúcaniu na Slovensku, podpore audiovizuálneho priemyslu a zaujímavým lokáciami, ktoré Slovensko ponúka. Cieľom bolo prilákať k nám zahraničné filmové štáby. Po paneli nás oslovili producenti z Kanady, USA a Maďarska a vyžiadali si dodatočné informácie.

Súčasná situácia pochopiteľne utlmila objem produkcie audiovizuálnych diel, ale zároveň vytvorila producentom väčší časový priestor na rešerše a plánovanie nakrúcania. Evidujeme zvýšený záujem o informácie o nakrúcaní na Slovensku a tunajších schémach finančnej podpory, avšak konkrétnejšie plány sa odsúvajú na rok 2021. Dovtedy bude hádam situácia stabilnejšia a dorieši sa aj možnosť poistenia projektov voči následkom ďalších koronavín. ◀

Efektívnejšie, lacnejšie aj menej spontánne

Na festival do Karlových Varov chodievam pravidelne. Ak pridete bez projektu, je to skôr oddych a pozorovanie. Keď sa zúčastníte s projektom, je to makačka pred podujatím, počas neho i po ňom. Prichádzate s konkrétnou ponukou a z reakcií získate koncentrovanú predstavu o jej potenciáli. Tento rok festival zrušili, ale jeho industry platforma Eastern Promises sa prvýkrát konala online. Veľmi oceňujem, že sme mali šancu zúčastniť sa na nej v kategórii Docs In Progress s dlhometrážnym dokumentárnym debutom Barbory Sliepkovej Čiary.

Eastern Promises je v rámci nášho regiónu najkomplexnejšie podujatie svojho druhu, zamerané na rôzne fázy pripravenosti projektov. Prepája filmových profesionálov naprieč celým spektrom a publicita projektov zvyšuje ich prestíž ďaleko za hranicami strednej Európy.

Prístup zo strany festivalu bol perfektný, predvídavý a maximálne profesionálny. Som presvedčená, že viaceré novinky v organizácii a programe sa stanú štandardnou súčasťou ďalších ročníkov. Šetrí sa tak čas i peniaze, stretnutia programuje počítač, komunikácia je efektívnejšia. Sterilita a bezpečie nahradili networking a neformálne stretnutia. Presné plánovanie vytesnilo spontánnosť a náhody, ktoré umožňujú živý festival.

Čiary zachytávajú premenu postsocialistickej Bratislavy na metropolu. Obrazovo vyhranená esej je vizuálne inšpirovaná konceptuálnou fotografiou. Prostredníctvom pozorovaní a mikropříbehov hľadá hranice medzi osobným a verejným priestorom. Na projekte pracujeme v komornom tíme štyri roky. Dokončíme ho v septembri a ešte pred októbrovou premiérou naň upozorní multižánrová inštalácia počas Bielej noci. S *Čiarami* sme sa prihlásili takmer naraz – a viac-menej na poslednú chvíľu – na prezentačné podujatie Docs In Progress aj na workshop dok.incubator. Chceli sme zistiť, ako projekt rezonuje v medzinárodnom prostredí. Po niekoľkých rokoch práce potrebujete vo finále aj pohľad zvonka. Máte šancu vstrebať odbornú spätnú väzbu, a kým je čas, môžete ešte mnohé veci prehodnotiť.

V poslednej fáze strihu sme navyše čelili situácii, ktorej sa desí asi každý tvorca. Jedna z kľúčových línií nebola celkom funkčná a musela ísť von. Režisérka spolu so strihačom Matém Csuportom a s dramaturgičkou Ingrid Mayerovou hľadali riešenie, skúšali rôzne alternatívy, ale na ničom sme sa nevedeli zhodnúť. Až kame-

raman Maxim Klujev v istej chvíli ponúkol tip na úplne nového protagonistu. Ako producentka som spočiatku bola k ďalšiemu nakrúcaniu skeptická. No už po prvom dni spoločnej práce sa srdce režisérky roztopilo. Ukázalo sa, že našla nielen posledný, ale aj kľúčový diel skladačky. Paralelne tak pokračoval strih i nakrúcanie a na obe industry podujatia sme stihli pripraviť materiály, s ktorými sme boli spokojní.

Priznám sa, že online aktivít mám už trochu plné zuby. Porady, strih, webináre, kino, stretnutia s rodinou... Keď ste naraz v spojení s viacerými ľuďmi z rôznych kútov sveta niekoľkokrát za deň, potrebujete doplniť energetický výdaj ako po výdatnom odbere krvi. Prezentácie projektov neprebíhali v priamom prenose, ale účastníci si ich pripravovali vopred podľa inštrukcií a prísne stanovených pravidiel, ktoré určovali formát a dĺžku videoprezentácie. Trémisti mali výhodu, že si mohli svoj pitch (prezentáciu) nahráť aj niekoľkokrát. Kto má rád interakciu s publikom, mal smolu. Akreditovaní ľudia si mohli vybranú časť programu pozrieť počas limitu aj o niečo neskôr. Následné stretnutia s rôznymi filmovými profesionálmi sa diali na platforme Zoom.

Vyhodnotenie som videla cez živý stream. Počítač som si zapla vo chvíli, keď vyhlásili Čiary za víťazný projekt v kategórii Docs In Progress. Ide o signál do profesionálneho prostredia, projekt potom priťahuje pozornosť ako magnet. Nasledovala veľmi povzbudzujúca vlna gratulácií a záujmu z rôznych strán. Veľmi mi to prekvapilo reakcie festivalových a sales reprezentantov z európskych trhov aj amerického kontinentu. Vnímame veľký rozdiel, keď sa o nás zaujímajú na opačnom konci sveta. V tejto situácii máme výhodu v komunikácii s prestížnymi festivalmi a zároveň veľmi dobrú pozíciu pri výbere sales reprezentanta. ◀

ANNECY NA DIAĽKU

Výnimočná situácia prináša výnimočné riešenia. Už niekoľko mesiacov sledujeme, ako filmové podujatia zápasia s pretrvávajúcou pandémie a s opatreniami s ňou spojenými. Prirodzene, riešenie situácie sa prípad od prípadu líši, no zväčša ústi do virtuálneho priestoru, odkladu či úplného zrušenia akcie. Medzi mimoriadne odvážne patrí rozhodnutie festivalového a trhového tímu v Annecy, ktoré do virtuálneho priestoru presunulo od 15. do 30. júna bezmála celý pôvodne zamýšľaný obsah.

Pôvabné Annecy je miestom, kde animovaný film pravidelne dostáva tie najhlbšie poklony, kde na jeden týždeň v roku nahrádzajú dovolenkárov filmoví nadšenci i zástupcovia nadnárodných spoločností, a v poslednom rade je aj miestom, kde ľahko miniete starostlivo našetrené úspory. Veru, účasť na festivale i trhu patrí medzi nákladnejšie položky, no sľubuje adekvátny zážitok. Preto mnohých nepochybne potešila správa, že tohtoročné náklady na festivale klesli na príjemných pätnásť eur (festivalová akreditácia) a na ďalšie obvyklé výdavky spojené s cestou, ubytovaním či francúzskou gastronómiou sa mohlo pokojne zabudnúť.

Výdavky návštevníkov klesli, ale diváci nezostali oproti predchádzajúcim ročníkom ochudobnení. Programová štruktúra zostala zachovaná v približne rovnakej podobe ako v minulosti. O ceny súťažili celovečerné i krátke animované filmy, ktoré vznikli v nezávislej, televíznej, školskej, objednávkovvej či inej produkcii. Samozrejme, s uvádzaním filmov online sa vynárajú i oprávnené obavy z ich zneužitia a ilegálneho šírenia, preto sa z 20 súťažných celovečerných filmov dalo online vidieť len 12. K ďalším obmedzeniam patrilo maximálny čas „strávený na festivale“ a poistka proti opakovanému sledovaniu rovnakého obsahu. Nastavené pravidlá však výraznejšie nezasiahli do zážitku diváka, skôr ho priblížili k reálnym možnostiam fyzického podujatia. Samotný výber súťažných filmov do veľkej miery reflektoval súčasné trendy, ako aj programy iných filmových festivalov. Keďže podľa pravidiel súťaže sa nevyžaduje, aby mali uvádzané filmy premiéru v Annecy, neraz sa stane, že skúsený divák narazí v bloku na kúsok, ktoré už videl. Na rad tak prichádzajú dve možnosti: buď si pri odchode z kinosály vyslúžite pár pohľadov vyrušených divákov, alebo sa rozhodnete vychutnať či pretrpieť si film znovu, dúfajúc, že nasledujúci už nebudete poznať. Virtuálny priestor však ponúka anonymitu. Preklikávame diskretné. Hravo dodržiavame sociálny dištanc a skladáme si program podľa vlastného uváženia.

Alternatívny formát zastihol i súbežne prebiehajúci filmový trh Mifa (Marché international du film d'animation d'Annecy), ktorý prepája filmových profesionálov z celého sveta. Medzi kľúčové časti programu patria prezentácie pripravovaných audiovizuálnych diel (Mifa Pitches), ktorých kapacita sa obvykle zaplní rýchlejšie než projekcie už dokončených filmov v súťaži.

Tento rok bol stres tvorcov z verejného vystúpenia vystriedaný im bližším spôsobom vyjadrenia – krátkym, vopred nahratým videom. Súčasťou trhu boli aj dva slovenské projekty. V kategórii televíznych seriálov predstavil producent Peter Badač náučný projekt pre deti *Chcem vedieť!*, ktorý nadväzuje na úspešný krátky film *Šarkan*. Druhým prezentujúcim bol režisér Martin Smata-

Ahoj, leto! —

na, ktorý za prezentáciu krátkeho filmu *Ahoj, leto!* získal cenu Open Workshop Prize. Jej súčasťou je aj rezidenčný workshop vo Viborgu (Dánsko) a finančná odmena. Navyše, pri online formáte podujatia sa z pôvodného programu zachovali aj tematicky zostavené pásma, masterclassy, ukážky z pripravovaných filmov, „speed meetingy“ so zástupcami filmových festivalov a vydavateľstiev, s hudobnými skladateľmi, diskusie s filmovými profesionálmi a ďalší odborný program. Na trhu nechýbali ani virtuálne stánky Slovenského filmového ústavu a Asociácie producentov animovaných filmov, ktorí tu už tretí rok prezentujú nielen súčasnú, ale aj klasickú slovenskú animovanú tvorbu.

Pandémia uzavrela hranice i starostlivo vyšľapané chodníčky. Nové trasy síce nevyhovujú všetkým, ale ich vznik priniesol mnohé riešenia, na ktoré by pri príprave ďalších ročníkov bolo škoda zabudnúť. Zároveň pevne verím, že už čoskoro podobné podujatia bezpečne opustia naše obývačky či kancelárie a prinavrátia nám čaro bezprostredných okamihov. ◀

Od propagandy k hoaxom

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

Vo všetkých prostriedkoch masovej informácie a propagandy (termín, ktorý rozšíril v slovenskej teórii žurnalistiky Miloš Marko), a teda aj vo filmovom žurnále, sa v slovnom vyjadrovaní používalo veľa expresív, a to v pozitívnych i negatívnych spojeniach.

V pripomienke Víťazného februára (1948) „nevidaná sila pracujúcich nás navždy rozdrtila“ reakcionárov (TvF č. 10). Západ ovládali imperialisti, ich prisluhovači a vojnoví štváči.

Lenin (okrem toho, že bol večne živý) bol „najväčším z veľkých“ v ľudských dejinách. „Leninské myšlienky a plány sú najskutočnejšou skutočnosťou“ (č. 17).

Súčasník sa môže oprávnene opýtať: A diváci tomu verili? Mnohí áno, ale podaktorí radšej vyčkali vo foyeri kina, kým sa žurnál skončí a začnú premietat hraný film.

Tím slovenských psychológov v nedávno vydanom zborníku *Prečo ľudia veria nezmyslom* (2019) kladie na rovnakú úroveň dezinformácie, propagandu, hoaxy, fakenews... Aj tu je odpoveď. Aký je teda rozdiel? Šesťdesiat rokov. Pritom ešte nespomíname – to je prípad médií v čase, o ktorom je reč –, že hlásateľ propagandy mal v rukách aj vynucovacie nástroje. Takže: mnohí verili, ako dnes mnohí slepo veria a sú ohľupovaní rôznymi nezmyslami (a bez toho, aby ich k tomu ktokoľvek nútil či ohrozoval tým ich existenciu).

Ak sa vrátíme k ponúkaným žurnálom, tie pokračovali v nastúpenom programe: vo veľkom sa stavali družstevné byty (č. 9), ženy, ako každoročne, oslávili svoj sviatok MDŽ (č. 11) a týždenník vyzdvihol pri tej príležitosti niekoľko úderníčov. Pri Košiciach sa začala výstavba VSŽ (č. 12), kultúrny svet oslavoval 40 rokov SND, ktoré pri príležitosti tohto výročia vyznamenali Radom republiky (č. 13), aj družstevníci sa činili (č. 15, 18). Popritom bol divák informovaný (samozrejme, s dnes nepredstaviteľným oneskorením) o významnejších „oficialitách“ vo svete zahraničnej politiky (Chruščovova návšteva Francúzska dokonca v troch číslach 14 – 16) aj o katastrofách, akou bolo ničivé zemetrasenie v Agadire v Maroku (č. 14).

Kto nechce vziať na vedomie klimatické zmeny, možno ani neuverí reportáži z pretekov plachetníc na Balatone, ktorý bol zamrznutý ešte koncom marca (č. 13)!

Apropo hoaxy: na Slovensku začali ďalšiu etapu hromadného očkovania proti detskej obrne s vynikajúcimi výsledkami (č. 17). ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – AUGUST 2020

1. 8. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 9/1960 a 10/1960 (repríza 2. 8. o 8.30 hod.)

8. 8. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 11/1960 a 12/1960 (repríza 9. 8. o 8.30 hod.)

15. 8. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 13/1960 a 14/1960 (repríza 16. 8. o 8.30 hod.)

22. 8. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 15/1960 a 16/1960 (repríza 23. 8. o 8.30 hod.)

29. 8. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 17/1960 a 18/1960 (repríza 30. 8. o 8.30 hod.)

→ V júni pribudli ďalšie slovenské koprodukčné projekty podporené kinematografickým fondom Rady Európy Eurimages. Sumu 140 000 eur získal film *Obet'* Michala Blaška, *Svetlonoc* Terezy Nvotovej podporili vo výške 260 000 eur. Animovaná minorita *Umelohmotné nebo* (r. Tibor Bánóczki, Sarolta Szabó) získala od fondu 400 000 eur, sumou 150 000 eur podporili hranú minoritu *Ako som sa naučila lietať* (r. Radivoje Andrejić).

→ Taliansky hudobný skladateľ Ennio Morricone, ktorý nanovo definoval postavenie tvorca filmovej hudby, zomrel 6. 7. vo veku 91 rokov. Preslávili ho kompozície k spaghetti westernom Sergia Leoneho vrátane *Vtedy na západe*. Za hudbu k filmom *Nepodplatiteľní* Briana De Palmu, *Bugsy* Barryho Levinsona a *Misia* Rolanda Joffého bol nominovaný na Oscara. Toho získal v roku 2007 za celoživotné dielo a neskôr ho akadémia ocenila aj za hudbu k filmu *Osem hrozných* Quentina Tarantina.

→ Na fóre Eastern Promises (6. – 8. 7.), ktoré je súčasťou festivalu Karlove Vary, získal cenu v kategórii Works in Progress maďarsko-slovenský film *Iná svorka* režisérky Hajni Kis a producentov Júlie Berkes a Balázsa Zachara. Cenu Docs in Progress získal slovenský film *Čiary* režisérky Barbory Sliepkovej a producentky Barbary Janišovej Feglovej.

→ V diváckom hlasovaní festivalu Tady Vary ve vašem kině v takmer stovke kín po celom Česku (3. – 11. 7.), zvíťazil film Šimona Šafránka *Měky*.

→ Vo veku 95 rokov zomrel 12. 7. slovenský kameraman Viliam Ptáček. V 50. a 60. rokoch nakrúcal šoty do rôznych filmových periodík, dokumentárne filmy a záznamy z významných športových podujatí. Spolupracoval s režisérmi ako Ladislav Kudelka, Milan Černák, Otakar Krivánek, Štefan Uher, alebo Martin Hollý. Neskôr pôsobil v televízii.

→ Film *Sh_t Happens* (r. David Štumpf, Michaela Mihályi) získal zvláštne uznanie v súťaži študentských filmov na španielskom Animakom Feste (6. – 12. 7., Bilbao).

→ Prezidentka SR Zuzana Čaputová vymenovala 54 nových vysokoškolských profesorov. Od 14. 7. je medzi nimi aj Ivan Finta v odbore filmové umenie a multimédiá.

→ V posledný júlový víkend zomrela vo veku 104 rokov hviezda zlatej éry Hollywoodu Olivia de Havilland. Obľúbenú dvojicu tvorila s Errolom Flynnom. Po prvej spoločnej snímke *Captain Blood* (1935) režiséra Michaela Curtiza spolu natočili ďalších 7 filmov. Za úlohu Melanie vo filme *Juh proti Severu* získala v roku 1940 prvú oscarovú nomináciu, sošku získala za filmy *To Each His Own* a *Dedička*.

→ Britský režisér Alan Parker, ktorý striedavo nakrúcal doma aj v Amerike a uznanie si vyslúžil takými rôznorodými snímkami ako *Bugsy Malone*, *Polnočný expres*, *Sláva*, *Pink Floyd: The Wall*, *Birdy*, *Horiaca Mississippi* a nakrútil aj muzikál *Evita*, zomrel 31. 7. vo veku 76 rokov.

→ Novým programovým riaditeľom RTVS je od 1. 8. divadelný a filmový režisér Anton Šulík.

výročia

AUGUST 2020

2. 8. 1970 **Richard Kováčik** – odborný pracovník SFÚ

7. 8. 1935 **Igor Hrabinský** – herec

9. 8. 1970 **Peter Bencsik** – kameraman

12. 8. 1960 **Jana Stradiotová** – odborná pracovníčka SFÚ

13. 8. 1935 **Gustáv Pálka** – zvukový majster (zomrel 18. 10. 2013)

14. 8. 1945 **Miloslav Luther** – režisér

15. 8. 1920 **Ctibor Filčík** – herec (zomrel 21. 11. 1986)

16. 8. 1955 **Ľuba Blaškovičová** – herečka

20. 8. 1940 **Milan Homolka** – kameraman, režisér dokumentárnych filmov

21. 8. 1960 **Ina Gogálová** – herečka

21. 8. 1955 **Peter Šimun** – herec

23. 8. 1935 **Oľga Zöllnerová** – herečka

25. 8. 1930 **Eduard Galbavý** – vedúci výroby (zomrel 13. 10. 2019)

28. 8. 1935 **Ladislav Šidelský** – kameraman

28. 8. 1945 **Milan Kňazko** – herec

31. 8. 1930 **Anna Lidáková** – kostymérka (zomrela 26. 7. 2001)

	
	

zdroj: Kalendár filmových výročí 2020

Interná publikácia Slovenského filmového ústavu

zostavila Renáta Šmatláková

ČESKÁ KINEMATOGRAFIA V ROKU 2019

Je veľmi zvláštne rekapitulovať rok 2019, jeden z najúspešnejších rokov pre českú kinematografiu v čase, keď sa návštevnosť kín pod vplyvom covidovej pandémie prepadáva a je jasné, že pre producentov, distribútorov aj prevádzkovateľov kín bude rok 2020 jedným z najhorších v histórii.

► **FINANČNÁ PODPORA**

— Od začiatku roka do 31. júla 2019 bol ministrom kultúry ČR Antonín Staněk, po jeho odvolaní viedol ministerstvo do 26. augusta námestník René Schreier a 27. augusta sa novým ministrom stal Lubomír Zaorálek. Riaditeľkou Štátneho fondu kinematografie (SFK) bola naďalej Helena Bezděk Fraňková. Na čele Rady SFK stál do októbra Petr Vítek, hoci mu už vypršal mandát, lebo náhradník nebol zvolený. Až 23. októbra sa novou predsedníčkou rady stala Helena Bendová a podpredsedníčkou Marta Švecová. Stále zostáva v platnosti zákon č. 496/2012 Sb. vrátane novelizácie č. 139/2016 Sb., ktorou sa potvrdil podiel štátu na financovaní SFK. Návštevnosť kín prekročila prvýkrát od roku 1993 hranicu 18 miliónov divákov a v tržbách bol zaznamenaný historický rekord.

— Podporu kinematografie rozdelila Rada SFK v roku 2019 do dvadsiatky výziev. Vyčlenila na ne 202 000 000 Kč, z ktorých sa rozdelilo 193 159 000 Kč, čo je menej prostriedkov ako rok predtým – dôvodom bol aj presah výziev roku 2018 do prvého štvrtroka 2019. Zároveň došlo k synchronizácii s fiškálnym rokom, takže niektoré výzvy sa, naopak, posunuli z roku 2019 do roku 2020. Synchronizácia pôsobila, že v roku 2019 nevyhlásili výzvy v oblastiach filmových festivalov a filmového vzdelávania. Nevyhlásili ani výzvy v oblasti zachovania, sprístupňovania a ochrany audiovizuálnych diel, tie však neboli vyhlásené ani v roku 2018.

— V roku 2019 prišlo na SFK 329 žiadostí o podporu, 195 bolo úspešných. Tradične najvyššiu sumu získali žiadosti v okruhu Výroba českého filmového diela. Do 7 výziev sa zapojilo 114 projektov, 48 uspelo a rozdelili medzi ne 147 miliónov Kč. Druhé miesto si udržal okruh Vývoj českého kinematografického diela. V 4 výzvach sa o podporu uchádzalo 110 projektov, 59 úspešných podporili sumou 22 584 000 Kč. Filmovej distribúcie sa týkali dve výzvy. Zo 42 projektov vybrali 35, medzi ktoré rozdelili sumu 8 993 000 Kč. Jedna výzva sa týkala digitalizácie a modernizácie kín a rozdelili v nej 8 240 000 Kč na 22 z celkových 25 projektov. Do troch výziev okruhu publikačná činnosť a filmová veda sa zapojilo 15 projektov, medzi 9 z nich rozdelili 2 320 000 Kč.

— Výrazný nárast podpory filmového priemyslu priniesli „Filmové vratky“. V roku 2019 vyplatili 71 projektom sumu 1 241 729 442 Kč. Zároveň prijali 117 nových žiadostí o registráciu a schválenú dotáciu 800 miliónov korún na vratky zvýšili v novembri 2019 o ďalších 500 miliónov. Hoci príjem

žiadostí pozastavili pre vyčerpanie objemu prostriedkov pred jeho novembrovým navýšením, išlo o rekordný počet žiadostí.

— Prostriedkami z odboru médií a audiovizie MK ČR v roku 2019 podporili 117 projektov (zo 155) sumou 88 932 000 Kč. Išlo o výrazný nárast – v minulosti táto forma dotácie nikdy neprekročila úroveň 20 miliónov Kč. Zásadným dôvodom je alokácia 67 995 000 Kč na filmové festivaly vrátane veľkých festivalov v Karlových Varoch, Zlíne, dokumentárneho filmu v Jihlave a animovaného v Třeboni. Jediný z väčších festivalov, ktorý v tejto sekcii v roku 2019 nefiguroval, bol Febiofest. (Na porovnanie: v roku 2018 vyplatili v tejto sekcii na menšie akcie 2 455 000 Kč.) Na popularizáciu mediálnej tvorby vyčlenili 210 000 Kč, na profesijné vzdelávanie 6 620 000 Kč, na odborné konferencie 2 660 000 Kč, na odborné periodiká a neperiodické publikácie 1 430 000 Kč, na filmovú a mediálnu výchovu 5 377 000 Kč, na propagáciu kinematografie a audiovizie 3 580 000 Kč a na diverzifikáciu programu kín a prácu s publikom 1 060 000 Kč.

— Významným variantom na získanie finančnej podpory sú medzinárodné programy fungujúce v systéme Kreatívna Európa, ktorej riadnym členom je Česká republika od júla 2002. V roku 2019 získali české projekty z programu Podpora európskeho audiovizuálneho priemyslu 2 748 822 eur, teda o vyše pol milióna eur viac ako v roku 2018. Z prostriedkov čerpaných v roku 2019 išlo 969 500 eur na vývoj, 165 951 eur na TV programovanie, 167 000 eur na filmové festivaly, 693 677 eur na výchovu a vzdelanie a 405 781 eur na online distribúciu. Filmová distribúcia získala 346 913 eur. Celkovo bolo podporené uvedenie do distribúcie 25 európskych filmov piatich distribútorov v oblasti automatickej podpory a 13 projektov v selektívnej podpore. Zároveň bolo 33 českých kín zaradených do programu Europa Cinemas.

— Z fondu Eurimages na podporu európskych koprodukcii získalo podporu v roku 2019 celkovo 73 projektov, z toho však len dva s českou a so slovenskou účasťou. Jeden bol majoritne český projekt spoločnosti Negativ s koprodukciou slovenských spoločností BFILM a Plutoon, druhý majoritne slovenský projekt spoločnosti Punkchart Films s českou koprodukciou spoločnosti endorfilm. Zo sumy 18 795 900 eur získali teda české a slovenské subjekty len 480 000 eur, čo je výrazne menej ako v predchádzajúcich rokoch.

— Ceny Ministerstva kultúry ČR sa udeľovali 20. októbra 2020. Rezort s Lubomírom Zaorálkom na čele ocenil za prínos v oblasti kinematografie a audiovizúcie režiséra Jiřího Menzela a cenou, ktorá sa udeľuje in memoriam, vyzdvihol dielo kameramana Jaroslava Kučeru.

— FITES udeľoval svoje ceny 25. januára 2020. Cenu Vladislava Vančuru za prínos českej i svetovej kinematografii dostal herec Vladimír Pucholt. Hlavnú cenu Trilobit 2020 dostali herci z filmu **Staříci** Jiří Schmitzer a Ladislav Mrkvička. Trilobita získali Jan Prušinovský a Petr Kolečko za seriál **Most!**, Marko Škop za film **Nech je svetlo** a Martin Mareček za dokument **Dálava**.

— Najvýznamnejšou filmovou udalosťou v Česku je Medzinárodný filmový festival Karlove Vary, ktorého 54. ročník sa uskutočnil od 28. júna do 6. júla 2019. Krištáľový glóbus za mimoriadny umelecký prínos svetovej kinematografii získali herečky Julianne Moore a Patricia Clarkson a cenu prezidenta MFF Karlove Vary za prínos českej kinematografii kameraman Vladimír Smutný. V súťaži filmov získal Veľkú cenu Krištáľový glóbus bulharsko-grécky **Otec** režisérov Kristiny Grozeva a Petara Valčanova. Domácu kinematografiu zastupoval medzi ocenenými herec Milan Ondřík za úlohu v slovensko-českom filme Marka Škopa **Nech je svetlo**. Festivaloví diváci si za svojho víťaza vybrali česko-slovenský dokument Olgy Sommerovej **Jiří Suchý**.

— V Česku existuje celý rad ďalších medzinárodných festivalov, medzinárodných i lokálnych filmových prehliadok a jednorazových udalostí, ktoré rozširujú rôznorodosť ponuky a variabilitu možností pre filmových fanúšikov. Za všetky by som chcel upozorniť na Medzinárodný festival dokumentárnych filmov Ji.hlava, AniFilm Třeboň (v roku 2020 sa má presťahovať do Liberca), Festival dokumentárnych filmov o ľudských právach Jeden svet, Medzinárodný festival filmov pre deti a mládež Zlín, pražský MFF Febiofest a festival zameraný na kameramanskú tvorbu Ostrava Kamera Oko.

— Minulý rok som na tomto mieste uvádzal aj výsledky Finále Plzeň, ktoré v roku 2019 udeľovalo cenu filmom za rok 2018. Finále Plzeň však patrí k festivalom, ktoré zasiahla koronakríza, takže ročník 2020 presunuli na jeseň. Koronakríza bezprostredne zasiahla aj Jeden svet, ktorý dokonca prerušila priamo počas jeho konania a presunula ho do virtuálneho priestoru. Posun termínu alebo presun na internet postihol napokon väčšinu filmových festivalov a podujatí naplánovaných v Česku i vo svete na rok 2020.

— Rok 2019 bol pre českú kinematografiu mimoriadne úspešný. Okrem pozitívnych výsledkov v českých kinách sa o nej hovorilo aj vo svete. Hlavnú zásluhu na tom má animovaný film režisérky Darie Kashcheeva **Dcéra**. Vznikol v produkcii FAMU, získal študentského Oscara, ale dosiahol aj na nomináciu v kategórii krátky animovaný film v hlavnom oscarovom zápelení. Dve ceny priniesol z najprestížnejšieho festivalu animovaných filmov v Annecy, má aj hlavnú cenu z MFF v Melbourne a tento rok získal dokonca aj cenu poroty za krátky film na Sundance Film Festivale. Na druhom mieste musím pripomenúť **Pomalované vtáča**, vďaka ktorému český film po dlhom čase prijali do hlavnej súťaže MFF v Benátkach. Minoritným koproducentom filmu je aj Slo-

vensko. Počet filmov s koprodukčnou účasťou sa v Česku drží naďalej na vysokej úrovni a myslím, že je to na prospech filmového priemyslu u nás aj na Slovensku. Jediné, čo ma zaráža, je pomerne malý úspech v európskych koprodukčných dotáciách minulého roka. Avšak už dnes je zrejmé, že v roku 2020 dôjde aspoň v tejto oblasti k opätovnému nárastu.

— Ako som už spomenul v úvode, je veľmi podivné v situácii výrazného prepadu filmovej distribúcie a kultúrnych aktivít všeobecne, ktorý spôsobila pandémia COVID-19, opisovať úspechy roku 2019. Na druhej strane pripomenutie úspechov minulého roka vlieva do súčasnej pomerne depresívnej situácie niekoľko optimistických pohľadov. Predovšetkým vieme, že ľudia v oboch krajinách chodia do kina radi. Potvrdovali to aj výsledky začiatku roka 2020. Návšteva kina popri primárnej zábave alebo umeleckom zážitku plní aj výraznú sociálnu funkciu a pevne verím, že jej význam pretrvá. Druhým aspektom je postavenie domáceho filmového priemyslu, ktorý by mal mať silu aj zázemie na návrat do štandardných podmienok. Najväčšou výzvou, ktorá pred nami stojí na lokálnom i globálnom trhu, je zabrániť tomu, aby bol filmový priemysel decimovaný nelegálnym šírením odcudzených audiovizuálnych diel. Posilnenie legálneho online trhu nie je hrozbou pre klasickú filmovú distribúciu, práve naopak, do filmovej výroby by mohlo priniesť významnejšiu časť zdrojov. Úložiská prosperujúce vďaka nelegálnemu šíreniu záznamov ich tam nikdy neprinesú. ◀

Aleš Danielis

pozn: Údaje k niektorým slovenským filmom doplnila do textu redakcia podľa údajov z evidencie Slovenského filmového ústavu.

**O DOBRÝCH FILMOCH
SA HOVORÍ AJ
V RELÁCII**

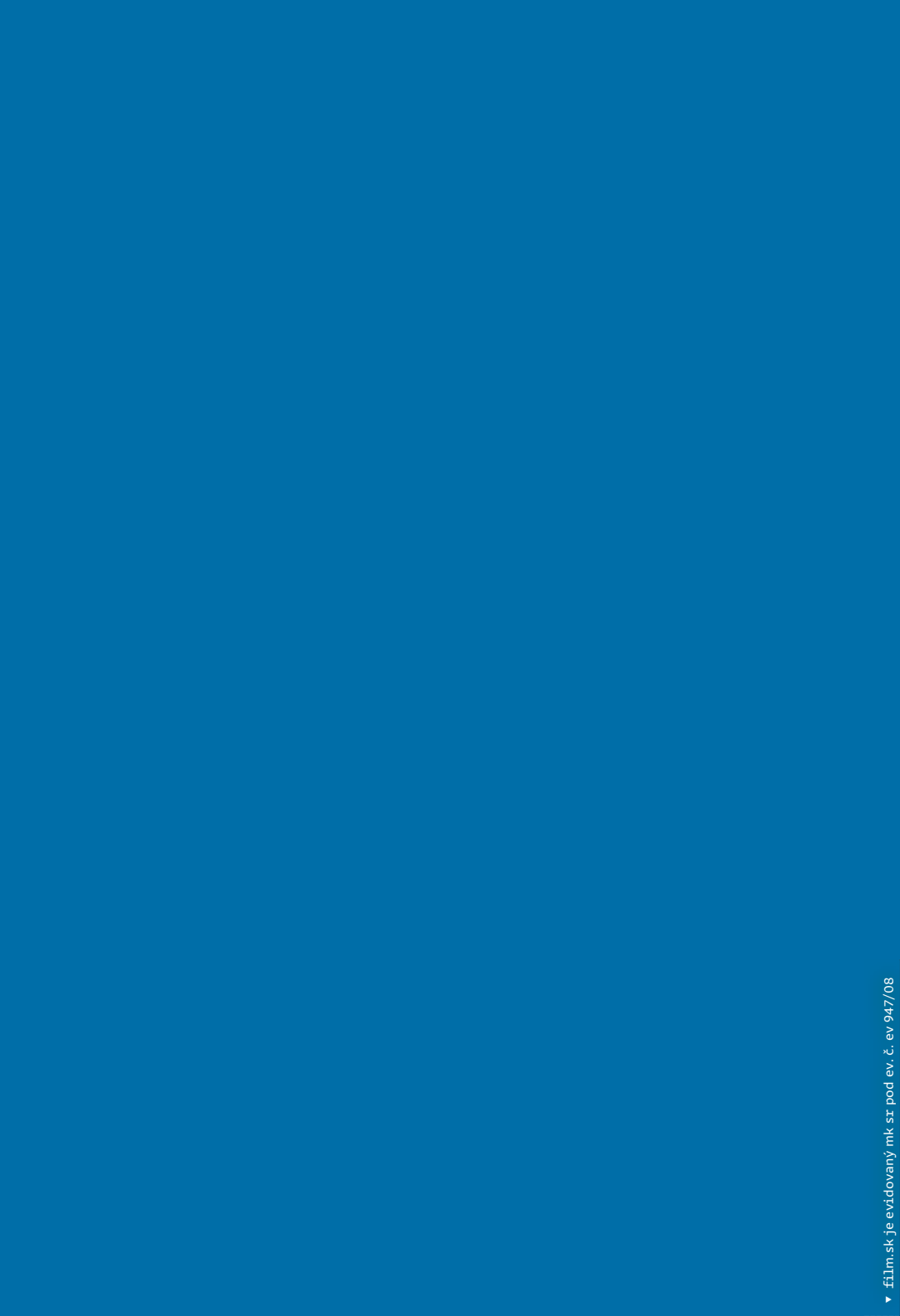
FILMOPOLIS FM

filmy / filmová hudba / zaujímavosti / novinky

v sobotu 13.00 – 14.00

rtv:
ROZHLAS A TELEVÍZIA
SLOVENSÁ

:RÁDIO_FM

▼ film.sk je evidovaný mk sr pod ev. č. ev 947/08

ISSN 1335-8286

